

**Громадська організація
«Львівська фундація суспільних наук»**

**ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції**

**«СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРЕДСТАВНИКІВ СУСПІЛЬНИХ НАУК –
ПРОГРЕС МАЙБУТНЬОГО»**

26–27 березня 2021 р.

**Львів
2021**

УДК 303:001.8(063)

С 91

С 91 **Сучасні наукові дослідження представників суспільних наук – прогрес майбутнього:** Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 26–27 березня 2021 року). – Львів: ГО «Львівська фундація суспільних наук», 2021. – 92 с.

Організатори конференції не завжди поділяють думку учасників. У збірнику максимально точно відображається орфографія та пунктуація, запропонована учасниками.

Усі матеріали подаються в авторській редакції.

УДК 303:001.8(063)

© Автори статей, 2021
© Львівська фундація суспільних наук, 2021

ЗМІСТ

НАПРЯМ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

Краснікова К. С.

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ: ЕПІСТЕМОЛОГІЧНА СЕМАНТИКА..... 5

Шеховцова В. А.

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ 7

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ НАУК

Буценко Е. В.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ
К ИЗУЧЕНИЮ СЕМЕЙНОЙ ПОЛИТИКИ..... 11

Золотаренко В. О.

«МОРАЛЬНІ ЛИСТИ ДО ЛУЦІЛЯ» ЛУЦІЯ АННЕЯ СЕНЕКИ
У РОЗРІЗІ РОБОТИ З ФЕНОМЕНОМ СУЇЦИДУ 15

НАПРЯМ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ НАУК

Іванцова Є. О.

БІЛОРУСЬКІ ЕМІГРАНТИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ
В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921-1939 РР.) 20

Ішук В. С.

КОЛОНІАЛЬНІ ПЛАНИ ГІТЛЕРІВСЬКОЇ НІМЕЧЧИНИ
В АЗІЇ І АФРИЦІ 24

Лисюк Я. Л.

ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ РЕЖИМУ «САНАЦІЇ»
В ПОЛЬЩІ (1926-1939 РР.)..... 29

Машевська А. А.

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ
«ВЕЛИКИЙ ТЕРОР СЕРЕД СЕЛЯНСТВА ВІННИЧЧИНИ»..... 35

Савчук Б. Р.

ШТРИХИ ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТОВАРИСТВА
ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ «ДНІСТЕР»
У М. ЛЬВІВ (1892-1914 РР.)..... 39

Чекаленко Л. Д. ОФІЦІЙНА ІСТОРІЯ ПЛЮС ПУБЛІЧНА ІСТОРІЯ: ПОШУК КОНСЕНСУСУ	43
Черняхівська О. М. ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТОМУ «КІЇВСЬКА ОБЛАСТЬ» УНІКАЛЬНОГО ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО ВИДАННЯ «ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ УКРАЇНСЬКОЇ РСР У 26 ТОМАХ»	50
НАПРЯМ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК	
Бобик А. Б. КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ТА ФОРМИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ У ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19	55
Бондарчук Я. В. ПРОБЛЕМА «ВИКРАДЕНИХ ГРОМАДЯН» У МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ КНР І ЯПОНІЇ У 1990-Х – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 2000-Х РР.....	60
Зан М. П. ПОЛІТИКО-ПАРТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ЛІДЕРІВ РУСИНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ТОВАРИСТВ ЗАКАРПАТТЯ НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2020 РОКУ	65
Івлєва Є. С. МІФИ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО	70
Козерод О. В. ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЄВРЕЙСЬКОЇ ГРОМАДИ ФРАНЦІЇ У 2020-2021 РР.....	75
Максимець В. Т. «ПІВНІЧНИЙ ПОТІК – 2» ЯК ФАКТОР УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН.....	79
Шабанов М. О. ПОЛІТИЧНИЙ ВАНДАЛІЗМ У АНАЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: СПЕЦИФІКА ТА ОСНОВНІ РИСИ	84

НАПРЯМ 1. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЛОСОФСЬКИХ НАУК

Краснікова К. С.
студентка III курсу
архітектурного факультету
Науковий керівник: Яровицька Н. А.
кандидат філософських наук,
доцент кафедри суспільно-гуманітарних дисциплін
Харківський національний університет будівництва
та архітектури
м. Харків, Україна

ФІЛОСОФІЯ НАУКИ: ЕПІТЕМОЛОГІЧНА СЕМАНТИКА

*Наука є найкращий шлях для того,
щоб зробити людський дух героїчним*
Д. Бруно

Проблема демаркації, пошук відповіді на питання, чому наука відрізняється від не-науки, є однією з найбільш амбітних завдань філософії науки ХХ століття. У центрі уваги знаходиться проблема росту наукового знання. Її рішення передбачає проведення демаркації, розрізнення науки і не-науки [1, с. 120]. Сам термін «демаркація» був введений К. Поппером для окреслення меж науки. Проблема демаркації (розподілу) науки і не-науки викликана бажанням звільнити науку від ірраціональних надбудов, квазінаукових явищ, екзистенційних сутностей. Даний критерій не є тотожним поняттям істини чи омані, а лише виявляє сферу приналежності науки до певної області.

Критерієм наукового статусу є фальсифікація, тобто спростування: чим більше теорія заперечує, тим вона краща, і тим вона ризикує бути спростованою.

Якщо ми подивимося на цю постановку питання, як вона бачилася філософам, то теоретично все має бути зрозуміло. Є демаркація першого порядку: у нас є деякі регіони науки і деякі

регіони не-науки. Є демаркація другого порядку: коли ми вже відокремили регіон науки, то всередині він повинен ділитися на філософію, соціологію, біологію, історію, філологію. На жаль, ця чітка ієрархія порядків, демаркація науки і не-науки і демаркація дисципліни, не працює. Якщо ми зараз поставимо питання, де знаходиться спостерігач, який проводить ці межі, то ми прийдемо до висновку, що він може перебувати або всередині вже якогось певного дисциплінарного регіону, і тоді це біолог, соціолог, історик, який говорить, що ось це наука, а це не-наука, очевидно, перебуваючи в мові вже своєї дисципліни. Або він знаходиться в деякій мета-дисциплінарній позиції, будучи філософом і нічого не розуміючи в конкретно цих дисциплінах, або розуміючи щось тільки в одній з них, проводить демаркацію першого порядку і демаркацію другого порядку. Відповіді, які будуть дані філософом або вченим, принципово різні [2, с. 20].

У філософії в мета-дисциплінарній позиції питання демаркації найбільш виразно поставив Моріц Шлік [3, с. 53]. Також він запропонував важливий критерій, за яким наука може бути відділена від не-науки. Для Шліка наука – це сукупність суджень, і всі судження, всі висловлювання, які відносяться до регіону науки, повинні підпорядковуватися ряду вимог. Перш за все, вони повинні бути певним чином розкладені і зведені до серії протокольних пропозицій.

Класичний приклад того, як вирішується питання демаркації, – це Макс Вебер, який говорить: ось є світ буття, є царство цінностей і є смисли, які ми вкладаємо в свої дії, пов'язуючи царство цінностей і світ буття. І десь там, в царстві цінностей, є такий ціннісний порядок, який називається цінність пізнання, є смисли, спрямовані на пізнання світу, смисли, які ми вкладаємо в свої дії. І тоді ми можемо говорити про те, що це – дія вченого, тому що воно спрямоване на пізнання світу, а це – дія політика, тому що під виглядом науки він насправді займається політичною діяльністю.

Важливо, що в цій веберовській концептуалізації науки поняття знання виявляється вторинним по відношенню до поняття дії. Це є родовою травмою. Далі буде еволюювати і змінюватися теорія дії, разом з нею буде змінюватися і теорія науки. Тому що наука – це деяка сукупність дій, а не висловлювань. Яку б концептуалізацію ми не вибрали, виходили б ми з

дисциплінарної або мета-дисциплінарної філософської позиції, ми завжди змушені давати цю концептуалізацію науки, з чого вона складається і чому вона підпорядковується. Для Вебера є наукові дії, є релігійні дії; для Шліка є наукові висловлювання і метафізичні висловлювання. В епістемології залучається також поняття «третій світ» К.Поппера., яке використовується для характеристики об'єктивного змісту знання і його росту.

Отже, сьогодні ми говоримо про філософію саме як про корпус мов зі своєю семантикою, зі своєю оптикою, зі своєю метафориною, зі своєю аксіоматикою, яка в ці мови вбудована. Саме таке розуміння як певного способу розкладання світу на елементи, вже заздалегідь вбудовані в нашу власну мову опису, змушує вчених все більш пильно вдивлятися в те, якою мовою ми говоримо про світ.

Список літератури:

1. Розін В.М. Демаркація науки і релігії: аналіз вчення і творчості Еммануеля Сведенборга / В.М. Розін. М. : Видавництво ЛКІ, 2007. – 168 с.
2. Швирьов В.С. Рациональність як філософська проблема / В.С. Швирьов // Рациональність як предмет філософського дослідження. М. : Іфра, 1995. – 226 с.
3. Шлік М. О фундаменті пізнання // Аналітична філософія: Обрані тексти / Скл. А.Ф. Грязнова. – 1993. – 176 с.

Шеховцова В. А.

аспірантка кафедри філософії та міжнародної комунікації

Національний університет біоресурсів
і природокористування України
м. Київ, Україна

ВПЛИВ МІГРАЦІЇ НА НАЦІОНАЛЬНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ

Міграція – це феномен, нерозривно пов'язаний з розвитком людського співтовариства. Міграції спричинились до масштабних історичних процесів, унаслідок чого сформувались певні

державні утворення та стабілізувались за етнічно родовими ознаками великі спільноти людей [2, с. 21].

Міграція є невіддільною частиною як регіональних, так і міжнародних соціальних процесів. Міжнародна міграція, як і міграція в цілому, є складним і багатограним процесом. Значне збільшення масштабів міжнародної міграції все більше посилює її вплив на ті, чи інші держави та регіони.

Однією із головних причин міграції виступає бажання підвищити свій рівень життя, що супроводжується зі зміною місцевості. Також, можна виділити та несприятливу економічну середу, інфляцію в країні, масове безробіття, економічна криза, розширенні знань і розвитку культури, як особистої, так і в цілому соціуму.

З урахуванням сучасного розвитку міграційних процесів, можна виділити найбільш точно визначення міжнародної міграції населення, яка являє собою територіальні пересування людей через державні кордони, пов'язані зі зміною постійного місця проживання, громадянства, з перебуванням в країні – в'їзду, мають безповоротний, сезонний або тимчасовий і маятниковий характер.

Вплив міграції на національну ідентичність пояснюють кілька чинників. До них належить число мігрантів, прийнятих однією країною, тривалість міграції, етнічна ідентичність мігрантів, уміння і соціально-економічне становище мігрантів у країні їх прийому, ступінь труднощів при отриманні громадянства, готовність мігрантів інтегруватися в культуру та мову [1, с. 87].

Різке збільшення міграційних потоків характерні в даний час для всього людства, і особливо для економічно і промислово розвинених країн, де темпи демографічного зростання корінного населення знижуються, простежується істотний спад народжуваності, і, як наслідок, посилюється вплив старіння населення на ринок праці. В умовах глобалізації мігранти стрімко переміщуються з країн зі слаборозвинутою економікою в благополучні держави.

З розвитком виробництва і зростанням населення, в епоху розпаду первісно общинного ладу, масові пересування його відбувалися в результаті зіткнення племен. Своєю чергою все це супроводжувалося утворенням і руйнуванням ранньокласових держав, формуванням нових народів.

В античні часи та в середньовіччі в результаті Великого переселення народів сталося змішання різних племен, яке справило вирішальний вплив на формування сучасного етнічного складу європейського населення.

В період феодалізму масові міграції населення були пов'язані з втечею селян від кріпацтва на вільні землі, а також з примусовим переселенням кріпаків на захоплені феодалами землі.

Криза ідентичності та пошуки розв'язання проблеми спричинила вивчення міграційних процесів в Європі. Масова міграція ставить перед європейськими країнами ряд питань, як практичного, так і теоретичного характеру.

У теоретичному плані дуже важливо осмислити процеси, що відбуваються з метою виробити теоретичні моделі, в рамках яких могли б вирішуватися проблеми сучасного суспільства. В практичному сенсі, треба виробляти систему тактичних заходів щодо розв'язання міграційних проблем і їх наслідків. Міграційні процеси в сучасній Європі набувають все більшого масштабу, впливаючи, як на внутрішню політику європейських країн, так і зовнішньополітичні міжнародні відносини. У країнах зростає соціальна і політична напруженість, активізується діяльність правих партій і рухів, в суспільстві посилюються настрої ксенофобії, що може привести до ескалації соціальних конфліктів, політичної нестабільності європейського суспільства. На даний момент розв'язання кризи ідентичності є однією з центральних соціальних і політичних проблем, з якими стикаються європейські держави.

Міграція здавна служила одним з ключових чинників підтримки або відновлення демографічної рівноваги. Виключно за рахунок відтворення населення ця рівновага підтримується лише в масштабах всього світу. Що ж стосується регіональних або локальних популяцій, то в їх динаміці завжди присутній міграційний компонент.

Міграція населення – це переміщення людей, пов'язані зі зміною місця проживання, є однією з глобальних проблем і розглядається не тільки як просте механічне пересування людей з одного регіону країни в інший, а як складний суспільний процес, що зачіпає багато сторін соціально-економічної, політичної та

культурного життя суспільства, міграція виступає об'єктом міжнародного регулювання.

Залучення іноземних працівників за пріоритетними спеціальностями відповідно до потреб держави, є необхідністю для економічного розвитку. Одним з джерел збільшення чисельності країн, тобто необхідними передумовами прогресу, є переселення мігрантів на постійне місце проживання.

Список літератури:

1. Гібернау М. Ідентичність націй / Гібернау М. – К.: Темпора, 2012. – 304 с.
2. Гьокхан Д. Глобальні міграції та етнокультурна ідентичність турецьких мігрантів у контексті європейських реалій / Гьокхан Д. – Практична філософія. № 1 (55), 2015. – С. 21–28
3. Малиновська О. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії : монографія / Малиновська О. – К. : НІСД, 2018. – 472 с.
4. Ровенчак О. А. Інтеграційна складова міграційної політики / Ровенчак О. – Психологія і суспільство. 2010. № 3. С. 150–175.

НАПРЯМ 2. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ СОЦІОЛОГІЧНИХ НАУК

Буценко Е. В.

*студентка кафедри прикладної соціології
і соціальних комунікацій*

Харьковский национальный университет
имени В. Н. Каразина
г. Харьков, Украина

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ИЗУЧЕНИЮ СЕМЕЙНОЙ ПОЛИТИКИ

Рассматривая семейную политику в рамках социологического анализа, следует отметить, что существует два теоретических подхода к её интерпретации. Первая теория – индустриализационная – подчёркивает роль социально-экономических факторов развития семьи. Согласно этой теории, изменения социально-экономической среды (например, урбанизация, индустриализация) создают новые потребности для семьи, и, следовательно, вызывают потребность в усовершенствовании комплекса мер в рамках социальной политики. Социально-экономическая и демографическая среды обитания выступают движущими силами в развитии семейной политики любого государства, которая, в свою очередь, обязана реагировать на любые изменения в этих сферах, расширяя и реформируя систему поддержки семьи. Второй подход, в рамках которого изучается семейная политика – это **теория конфликта**. Согласно конфликтному подходу, действия политических структур, общественных организаций, публикации учёных привлекают внимание к проблемам семьи и способствуют повышению активности власти в плане конкретной поддержки семей [1, с. 108].

Обе представленные теории, несмотря на исходные различия, содержат важную идею о необходимости реакции государства на существующие потребности семьи как социального института и осуществлении мер поддержки семей – то есть, реализации

семейной политики. Социальные изменения, влияющие на степень удовлетворения интересов и потребностей семей, тесно взаимосвязаны с семейной политикой. К таким социальным изменениям мы можем отнести изменения структуры и функций семьи, неравноправное положение института семьи среди других социальных институтов, ослабление посреднической роли во взаимосвязи личности и социума, то есть всё то, что, по мнению А. И. Антонова, именуется «кризисом семьи как социального института» [2, с. 617]. Противоречия социальной и семейной структуры не только актуализируют важность семейной политики, но и накладывают отпечаток на проведение сбалансированной политики в рамках существующих традиций семейного уклада [3, с. 443].

Реализация государством мер поддержки института семьи имеет прагматическую основу. Семейная политика является необходимым элементом с точки зрения преодоления депопуляции, успешности процесса социализации, формирования личности, готовой действовать не только ради индивидуальных, но ради общественных интересов. Современные государства в большинстве случаев заинтересованы в расширении воспроизводства населения, улучшении качества трудовых ресурсов, создании благоприятных условий для создания семьи, рождения и воспитания детей, поскольку данные аспекты обеспечивают развитие государства, его экономическую, политическую и военную безопасность [4, с. 200]. Однако в действительности интерес государства не всегда подкреплён реальными действиями, связанными с разделением ответственности с семьёй за её будущее.

Стратегической целью семейной политики, имеющей долгосрочный характер, является укрепление семьи как социального института. Данная цель выражается в упрочнении семейного образа жизни и требует переориентации ценностей индивида на интересы жизни в семье и с семьёй. Политические и экономические условия в странах современного мира не всегда способствуют пониманию семейной политики как стратегии преобразований ценностных приоритетов, строя жизни. Интерес общества к семейной политике чаще всего касается улучшения материальных условий жизни и не выходит за рамки финансовой составляющей поддержки государства. Однако проведение

семейной политики предполагает также существенную корректировку других видов социальной политики: жилищной, здравоохранительной, образовательной, – с целью оптимизации деятельности института семьи как базового социального института [2, с. 619–620].

В зависимости от разнообразия социальных проблем и возможностей государства выделяются измерения (направления) семейной политики. К таким направлениям относят демографическое (стимулирование рождаемости), социальное (уход за детьми, помощь многодетным семьям, борьба с бедностью в семье), гендерное (достижение гендерного равенства в семье и сферах занятости), экзистенциальное (помощь семье в уходе за уязвимыми и недееспособными категориями людей) [5, с. 56–57].

В русле исследуемой проблематики особый интерес представляют практические модели реализации семейной политики. И. И. Осипова предлагает следующую типологию таких моделей:

1. Просемейный подход – семейная политика, направленная на поощрение рождаемости, помощь матерям в совмещении материнства и работы. Примером реализации такого варианта семейной политики является Франция;

2. Протрадиционная модель – семейная политика, направленная на сохранение семьи и реализацию женщиной материнского потенциала. Данная модель предусматривает частичную государственную поддержку семьи. Основным источником такой поддержки выступает сама семья, религиозные, благотворительные организации. Пример применения такой модели – современная Германия;

3. Прозгалитарный подход – семейная политика, постулирующая гендерное равенство, поддержку двойной роли работника и родителя, свободу выбора семьёй своей структуры, траектории, формы. Примером здесь служат модели семейной политики Швеции, Дании;

4. Просемейная не-интервенционистская стратегия, суть которой в невмешательстве государства в жизнь семьи при предоставлении ей возможностей для самостоятельного удовлетворения потребностей без значимой помощи государства (Великобритания, США) [6, с. 180].

Следует отметить, что данные стратегии характеризуют реализацию семейной политики в её целостном понимании,

которое демонстрируется преимущественно в странах западного мира. В азиатских странах зачастую разрабатываются индивидуальные государственные стратегии семейной политики, связанные со спецификой жизни и народонаселением каждой из стран, где функционирование семейной политики представляется возможным. На постсоветском пространстве говоря о реализации семейной политике, мы сталкиваемся с различными вариациями стратегии «избегания неудачи», вместо распространённых в западных обществах стратегий «достижения результата». Отсутствие на практике комплексных стратегий реализации семейной политики чаще всего обусловлено состоянием анонии в социальной политике конкретного государства. И в этой ситуации ориентация семейной политики в направлении «избегания неудачи» приводит к тому, что институционализация в обществе концепта «семейное благополучие» сводится к имитационным формам мер поддержки семей [3, с. 441].

Таким образом, определение подходов к реализации семейной политики, анализ её целей и стратегий являют собой обширное поле для социологического изучения семейной политики. В данном контексте семейная политика рассматривается как длительный процесс, затрагивающий органы государственной власти, общественные организации и население в целом. Поэтому программы семейной политики цивилизованного государства должны являть собой компромисс между стремлениями различных социальных групп и научными концепциями, взятыми за основу при разработке семейной политики [2, с. 620]. Следовательно, семейная политика, которая одновременно зависит и влияет на социальные изменения, требует более детального социологического изучения.

Список литературы:

1. Артюхов А. В. Государственная семейная политика и её особенности в России / А. В. Артюхов // Социологические исследования. – 2002. – № 7. – С. 108–110.
2. Антонов А. И. Семейная политика / А. И. Антонов // Социология семьи: учебник / А. И. Антонов. – Москва : ИНФРА-М, 2007. – С. 608–639.
3. Аржанухин С. В. Социальные технологии государственного управления институтом семьи в постиндустриальном

- обществе / С. В. Аржанухин // Институты развития демографической системы общества : V Уральский демографический форум : сборник материалов. – Екатеринбург : Институт экономики УрО РАН, 2014. – С. 441–446.
4. Кучмаева О. В. К вопросу о концептуальных подходах к разработке семейной политики в России / О. В. Кучмаева // Институты развития демографической системы общества : V Уральский демографический форум : сборник материалов. – Екатеринбург : Институт экономики УрО РАН, 2014. – С. 200–209.
5. Носкова А. В. Семейная политика в Европе: эволюция моделей, дискурсов, практик / Антонина Вячеславовна Носкова // Социологические исследования. – 2014. – № 5. – С. 56–67.
6. Мустаева Ф. А. Социальная работа с семьей как часть семейной политики / Ф. А. Мустаева // Известия Уральского государственного университета. Сер. 3, Общественные науки. – 2010. – № 2 (77). – С. 178 – 186.

Золотаренко В. О.
студент I курсу магістратури
кафедри соціальної роботи
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

«МОРАЛЬНІ ЛИСТИ ДО ЛУЦІЛІЯ» ЛУЦІЯ АННЕЯ СЕНЕКИ У РОЗРІЗІ РОБОТИ З ФЕНОМЕНОМ СУЇЦИДУ

Зовсім не дивно, що думки проголошені у період античності лягають в основу світогляду сучасності, як і зовсім не рідкість, коли думки античних філософів та публіцистів є актуальними й сьогодні, адже висвітлюють вічні проблеми життя та смерті, моралі та вибору. Не виключенням серед таких питань є й проблема самогубства людини, зокрема й як кризова ситуація у житті людини.

Суїцид, проблема довжиною в існування людства, яка завжди була частиною життя суспільства і, на жаль, ця проблема існує і сьогодні. В основу роботи над попередженням та подоланням феномену суїциду лягають теоретичні та практичні напрацювання багатьох дослідників різних спеціальностей, від філософів до соціальних працівників.

У свою чергу, вагоме місце у роботі з феноменом суїциду займає питання аксіології суїцидальної поведінки людини. Окреслення цього питання є надбанням, як для загальної роботи у сфері суїцидології, так і індивідуальним для кожної людини. Це стосується, як спеціаліста, що має чітко опиратись на певні цінності, працюючи з людиною, яка прагне покінчити з життям, так і для клієнта, який ще не знайшов власну опору, яка дасть йому розуміння цінності власного життя.

Серед праць минулого, які б могли лягти в основу такої аксіологічної роботи, слід виділити роботу давньоримського філософа-стоїка Луція Аннея Сенеки, «Моральні листи до Луцилія» [6]. У цьому творі Сенека підіймає важливі питання моралі, пише про свободу волі, дружбу і смерть, зокрема, торкається і самогубства. Сама філософія стоїцизму, яку наслідував Сенека часто виступає джерелом для думок та умовиводів, що мають підкріплюючий характер у питаннях, що стосуються життя та смерті, і у той самий час, деякі питання залишаються відкритими й для позитивного прочитання його творів, що можуть бути цінним здобутком у роботі з феноменом суїциду.

Відтак, актуальним є прочитання твору Сенеки у розгляді аксіологічного потенціалу, що стане у нагоді при роботі з феноменом суїциду, а саме у розкритті ціннісних переконань, що лягають в основу для подолання та попередження проблеми суїциду.

Проаналізувавши роботу Луція Аннея Сенеки «Моральні листи до Луцилія» [6] та сучасні дослідження науковців, що торкаються проблематики суїциду та роботи з цим феноменом у розрізі соціальної роботи, психології та філософії, автор тез отримав наступні висновки.

Узагальнюючи погляди Сенеки до проблеми суїциду, слід зазначити на їх особливості, що знаходиться у стоїчному зв'язку питань життя та смерті, а точніше, життя та вмирання. Так, лише певне життя може мати чи має мудру смерть. Мудра смерть

полягає у її повному прийнятті без страху, що можливе лише за дотримання ряду умов, які полягають у мудрому ставленні до життя, обставин, які приводять до смерті, та мотивації вибору смерті людини, якщо такий є.

Так, людина, якій важким у душі стало життя і від тієї важкості людина хоче його завершити – не відповідає чеснотам, адже таким чином людина тікає від обставин. У той самий час, людина, яка перед неминучими обставинами, що не визначені власним бажанням та ведуть до смерті, має можливість обрати легку смерть, та робить цей вибір є тією, яка померла у відповідності чеснотам.

Специфіка такого трактування є даниною, що відповідає часу та культурі Давнього Риму, поміж цього, думки проголошені Сенекою знаходяться своє відбиття у сучасній культурі, а у певному розгляді вони є ресурсними для роботи з феноменом суїциду, адже можуть слугувати мотиваційно-ціннісним інструментом у соціальній роботі з клієнтом, або вибудовуванні стійких ціннісних поглядів спеціаліста на проблему суїциду, що є важливою частиною підготовки фахівця до роботи з феноменом суїциду та подоланням кризових життєвих ситуацій.

Зокрема, на нашу думку такими є підняті теми:

- розуміння цінності власного часу (Лист I), яке сприяє мотивуванню людини розпоряджатись своїм часом розсудливо, дивитись у перспективу, що може бути інструментом для розвитку антисуїцидальних чинників [3, с. 273];

- прийняття та підкріплення потягу до життя, як життєвої необхідності, що є актуальним у розрізі налаштування життя клієнта (Лист XVI) [4, с. 118–119] та створенні підкріплення, що можуть бути ключовими у подоланні стресу, зменшення почуття тривоги та безнадійності, вирішенні складної ситуації (Лист XXIII) [1, с. 310–312];

- боротьби з негараздами та труднощами, як невіддільними частинами життя (Лист XLIX), що є мотивуючим фактором у подоланні викликів життя;

- бачення життя суїцидентом, як муки (Лист IV), що робить розуміння внутрішнього світу клієнта більш доступним;

- ставлення до суїциду, як втечі від реальності, слабкості та страждань (Лист XII), як результату внутрішніх переживань, а не реальних загроз що, за правильної інтерпретації та донесення,

може мати інсайт-орієнтований характер та позитивно вплинути на перебудову життя клієнта, наприклад у розрізі майндфулнес технологій, як інструментів, що спрямовані на конкретизації уваги, повноцінне відбиття поточного моменту, усвідомлення чогось нового, надзвичайно вагомого [2, с. 201];

– любові до обставин (LXI), які звертаються до життя клієнта, що може допомогти у прийнятті реальності клієнтом, вибудовуванні позитивного мислення, що є ефективним методом як профілактики так і соціально-психологічної реабілітації, через розвиток конструктивного й оптимістичного настрою, що підвищує задоволення і якість життя [5, с. 122];

– зневага до обтяжливого життя (нарікання, тяготи, бездіяльність та лінь) (Лист IV), як фактор роботи з депресивними синдромами, за умови правильної інтерпретації.

У роботі Сенеки «Моральні листи до Луцілія», підіймаються теми, які за умови правильного розкриття, несуть у собі позитивний потенціал для практики та теорії у роботі з феноменом суїциду, що можуть бути використані у професійній адаптації фахівця, який працює з феноменом суїциду та роботі з клієнтами у напрямі соціальної профілактики населення або соціальної адаптації суїцидента, зокрема й у подоланні кризових життєвих ситуацій.

Підсумовуючи, зазначимо, що аксіологічна складова роботи з феноменом суїциду, багато у чому є ключовою, адже торкаючись проблеми суїциду, питання особистісних цінностей людини, будь це фахівець чи клієнт, через тонкість та багатоаспектність цієї проблеми, є основоположним, і саме тому їх вибудовування має займати належне місце у підготовці та практиці роботи з феноменом суїциду.

Список літератури:

1. Анищенко Л.О. До питання психологічного консультування суїцидентів [Текст] / Л.О. Анищенко, Т.М. Молочко // The 5th International scientific and practical conference «Scientific achievements of modern society» (January 8-10, 2020) Cognum Publishing House, Liverpool, United Kingdom, 2020. – С. 304–313.
2. Жидецький Ю.Ц. Психолого-педагогічна превенція суїциду працівників поліції системи МВС [Текст] / Ю.Ц. Жидецький //

- Пост-травматичний стресовий розлад: дорослі, діти та родини в ситуації війни – Міжнародне науково-практичне видання / заг. ред.: І. Маноха, Г. Собчук. – Том II – Варшава – Київ: ПАН – Гнозис, 2018. – С. 195–206.
3. Мальонкіна К. Попередження суїциду серед неповнолітніх [Текст] / К. Мальонкіна // Збірник наукових праць студентів, аспірантів, і молодих вчених «Молода наука – 2017»: у 4 т. Запорізький національний університет. Запоріжжя: ЗНУ, 2017. – Т.4. – С. 272–274.
 4. Мисак Б. Суїцидальна поведінка людей похилого віку в умовах терористичних загроз [Текст] / Б. Мисак, В. Скавуляк. Теоретичні, методичні та практичні проблеми соціальної роботи: тези доповідей III Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції, 19 квітня 2018 р. – Івано-Франківськ: НАІР, 2018. – С. 117–119.
 5. Овчарова, Л.М. Технології соціальної роботи з особами, схильними до суїциду [Текст] / Л.М. Овчарова, Г.В. Мовчан // Вісник Приазовського державного технічного університету: зб. наук. праць / ДВНЗ «ПДТУ». – Маріуполь, 2018. – Вип. 1. – С. 119–122.
 6. Сенека Луцій Анней. Моральні листи до Луцілія [Електронний ресурс] / Пер. з лат. Андрій Содомора. – Режим доступу: <https://bit.ly/2WRKWK6>.

НАПРЯМ 3. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ІСТОРИЧНИХ НАУК

Іванцова Є. О.

аспірантка II року навчання

Таврійський національний університет
імені В. І. Вернадського
м. Київ, Україна

БІЛОРУСЬКІ ЕМІГРАНТИ В ЛАТИНСЬКІЙ АМЕРИЦІ В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД (1921-1939 РР.)

XX століття відзначене зростанням мобільності населення, у тому числі й на міжнародному рівні. Це проявилось у збільшенні еміграції з теренів Східної Європи. Проте в Україні маловивченими залишаються формування й діяльність емігрантських груп із сусідньої Білорусі, зокрема, в Латинській Америці. Цих питань частково торкається С.П. Качараба у своїй характеристиці міграційної політики Польщі в міжвоєнний період [6]. О.В. Коваль досліджувала питання співпраці білоруської та української еміграції [5]. Ширше еміграційну проблематику висвітлює білоруський дослідник С.В. Шабельцев [2; 7].

Дослідники традиційно розрізняють три хвилі білоруської еміграції до країн Латинської Америки. Початок першої з них умовно датують кінцем XIX ст., а закінчують її 1914 роком. В період Першої світової війни еміграція з об'єктивних причин майже повністю припинилась. Друга хвиля має більш чітке датування: 1921–1939 роки. Розпочалася вона після підписання Ризького мирного договору, за умовами якого територія Білорусі виявилася поділеною між Польщею та більшовицькою Росією. Західна Білорусь увійшла тоді до складу Польщі, а східна її частина відійшла до керованого більшовиками квазідержавного утворення – Білоруської СРР, що в 1922 р. стала частиною новоствореного СРСР. Завершився цей період з початком Другої світової війни. Хронологічні межі третьої хвилі охоплюють 1945–1952 роки, коли до Латинської Америки перебиралися

білоруси з післявоєнних таборів переміщених осіб. Спільною рисою всіх хвиль еміграції є те, що основними країнами розселення були Бразилія, Аргентина, Уругвай та Парагвай [7, с. 7].

Найбільш масовою була саме друга хвиля білоруської еміграції до Латинської Америки (1921–1939 рр.). Її складали головним чином вихідці з Західної Білорусі, тоді як мешканці БСРР можливостей для вільного виїзду за межі СРСР не мали.

Серед причин масової еміграції переважали передусім економічні, але давалися взнаки політичні та релігійні. Майже весь міжвоєнний період розвитку Польщі був позначений важким станом економіки країни. Окрім того, бідність сільського населення була породженням малоземелля та політики осадництва, яка проводилась владою. Політичний розвиток країни характеризувався переслідуванням політичних опонентів, насамперед із числа прихильників націоналістичних і ліворадикальних ідей та обмеженнями у використанні білоруської мови. Поруч із важким економічним та політичним становищем варто відзначити дискримінацію православ'я з боку католицького суспільства Польщі [1, с. 140].

З іншого боку, польський уряд прагнув максимально сприяти еміграційним процесам у краї, вбачаючи в них шлях до модифікації національної структури країни на користь поляків. Для реалізації цього задуму було створено цілу мережу установ, головну роль серед яких грав Варшавський еміграційний синдикат [6, с. 128].

Окрім того, агітацію за переселення до Південної Америки проводили агенти пароплавних компаній та представники імміграційних служб латиноамериканських країн. У 1930-ті роки основними напрямками еміграції стали Мексика, Куба, Перу, Чилі та Панама [5, с. 55].

Важливим питанням дослідження білоруської еміграції в Латинській Америці є визначення її кількості. Так, Л.В. Шейнбаум в своїй праці [1] відзначає, що в 1920–1930 рр. в Аргентині відбулись помітні зміни в етнічному складі мігрантів, які прибували до країни. Передусім збільшилося число поляків. Якщо до Першої світової війни вони склали лише 13% від усіх мігрантів, то пізніше їх кількість підвищується до 1/3 і поступається лише італійцям та іспанцям. Автор вказує, що серед

«польських» мігрантів велика кількість були якраз українцями, які тікали від «панського польського гніту», але на нашу думку, зважаючи на те, що до складу Польщі входила й Західна Білорусь, то можна говорити про збільшення кількості білорусів в аргентинському етносі [1, с. 140].

Ускладнює визначення чисельності власне білорусів і те, що в Аргентині аж до 1930 р. визначення національності емігрантів з колишньої Російської імперії в основному відбувалось за конфесійною ознакою. Тобто, всі православні, що прибували до країни, автоматично ставали росіянами, а католики – поляками. Загалом, на думку С. Шабельцева, станом на середину ХХ ст. лише в Аргентині проживало 30 000 білорусів, проте автор жодним чином не обґрунтовує дане число. Основою переселенців були малограмотні селяни, які не знали іспанської мови, і, як наслідок, були змушені займатись низькооплачуваною важкою фізичною працею. Більшість емігрантів-білорусів проживала в Буенос-Айресі та його околицях [2, с. 46].

Ще одним джерелом зростання числа білоруських мігрантів у Латинській Америці стали біженці, які під час Першої світової війни та подій 1917–1921 рр. були вимушені покинути домівки та опинились у різних країнах Європи. Питання їх подальшого влаштування вирішувала Ліга Націй. В 1925 р. до Аргентини, Бразилії, Уругваю та Парагваю була направлена спеціальна місія Ліги Націй в складі співробітника Верховного комісаріату – англійського полковника Р. Проктора та Т. Джонсона. Обрання Латинської Америки було зумовлене наявністю великої кількості необроблених земель. В звіті голови місії полковника Р. Проктора відзначалось, що уряд Аргентини приймав лише осіб, які бажали оселитись у селах, та рішуче виступав проти переселення тих, хто мав намір мешкати в містах. Результатом поїздки стало рішення про створення двох емігрантських Бюро Ліги Націй – в Буенос-Айресі та Ріо-де-Жанейро [5, с. 41].

Білоруси-емігранти проводили активну громадську роботу, більша частина якої відбувалась у культурній царині. Так, в столиці Аргентини – Буенос-Айресі в 1934 р. було створене Білоруське культурно-просвітницьке товариство – Громада. Також у Буенос-Айресі в 1937 р. було сформовано товариство «Культура» та Білоруську бібліотеку ім. І. Луцкевича. В місті Валентін-Альсіна (провінція Буенос-Айрес) у 1938 р. було

засноване білоруське культурно-просвітницьке товариство «Белавеж». 21 травня 1939 р. ці товариства об'єдналися у Федерацію білоруських організацій в Аргентині. Ці організації займалися насамперед проведенням концертів та різноманітних вечорів. При цьому основним орієнтиром для Федерації стала російська культура та Радянський Союз [3, с. 76].

Важливо відзначити, що, як і в інших країнах, найтісніші взаємовідносини в білоруській діаспори склалися з діаспорою українською. В 1925 р. між представниками білоруської та української діаспор в Аргентині було підписано угоду про співпрацю, яка діє й до сьогодні. В 1932 р. в Аргентині було створено прокомуністичний Союз українських та білоруських робітничих організацій (далі – СУБРО), який мав тісні стосунки з Комуністичною партією Аргентини (далі – КПА). Члени союзу брали участь у страйках та розповсюджували періодичні видання КПА. Станом на 1934 р. в Аргентині існувало 52 відділення СУБРО [2, с. 46]. Найбільш активним членам СУБРО надавали рекомендації на вступ до КПА. За ініціативою КПА в 1935 р. СУБРО був розпущений і було утворено легальні національні товариства [7, с. 12].

Отже, із трьох хвиль білоруської еміграції до Латинській Америці, започаткованої ще наприкінці XIX ст., наймасовішою була друга хвиля (1921–1939 рр.). Її основними причинами міграції стали важкий економічний стан та політичні й релігійні утиски в Польщі. Точна кількість білоруської діаспори в Латинській Америці в міжвоєнний період невідома. Білоруси проводили активну роботу, як культурницьку (створення товариств та організацій), так і громадську. Важливим її аспектом були взаємозв'язки з представниками інших діаспор, особливо з українською. Основна частина організацій була налаштована прорадянськи та проросійськи (особливо це стосується культурницьких товариств). В подальшому чисельність білоруської діаспори в Латинській Америці збільшувалась, що насамперед було пов'язано з післявоєнною хвилею еміграції.

Список літератури:

1. Шейнбаум Л. В. Аргентинский этнос. Этапы формирования и развития. Москва. 1984. 170 с.

2. Шабельцев С. В. Якуб Колас и Янка Купала – символы белорусов в Аргентине. Беларуская думка. № 10, С. 46–50.
3. Цяўлоўскі Э. Беларусы ў Аргентыне. Запісы Беларускага Інстытуту навукі й мастацтва. 2009. № 32 С. 75–85.
4. Коваль О. Вплив взаємозв'язків українських і білоруських емігрантів на розвиток діаспор у міжвоєнний період. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Історичні науки. 2013. Вип. 21. С. 17–21.
5. Мосейкина М. Н. «Рассеяны но не расторгнуты»: русская эмиграция в странах Латинской Америки в 1920 – 1960 гг. Москва. 2011. 384 с.
6. Качараба С. П. Еміграційна політика Польщі та її реалізація у волинському воєводстві (1921–1939 рр.). Волинська трагедія: через історію до порозуміння: матеріали Всеукраїнської наукової конференції (м. Луцьк, 19-20 червня 2013.). Луцьк, 2013. С. 128–138
7. Шабельцаў С. В. Беларусы ў Аргенціне: грамадская дзейнасць і рээміграцыя ў СССР (1930 – 1960 гг.). Зборнік дакументаў і ўспамінаў. Мінск. 2009. 368 с.

Ішук В. С.
студент ІV курсу
факультету історії права та публічного управління
 Вінницький державний педагогічний університет
 імені Михайла Коцюбинського
 м. Вінниця, Україна

КОЛОЇАЛЬНІ ПЛАНИ ГІТЛЕРІВСЬКОЇ НІМЕЧЧИНИ В АЗІЇ І АФРИЦІ

Саме 30 січня 1933 року до влади в Німеччині прийшли націонал – соціалісти яких очолював Адольф Гітлер, відповідно в Європі розпочалася нова політична ера, або ще історіографії називають новий порядок . Відповідно Адольф Гітлер коли прийшов до влади, основною його метою має на меті повернути

міць Німецької держави до часів Першої світової війни. І варто зазначити що в цих планах входили території Азії та Африки

Актуальність. В сучасному світі щодо років Другої світової війни, розцінювали як боротьба за світове панування, яке стало одним із трагічних сторінок історії людства в ХХ ст. І на жаль щодо світового панування і входили територія Азії та Африки, які включав у своїх колоніальних планах Адольф Гітлер . На нашу думку Азія і Африка, стали значними об'єктами для Адольф Гітлер у використанні своїх планів, щодо світового панування та зміну ситуації геополітичні карті в Європі .

Мета: У свої статті ми постановили за мету дослідити колоніальні плани Адольфа Гітлера в Азії та Африці, а також роль території Азії та Африки та як вони мали вплинути на геополітичне становища в Європі до початку Другої світової війни на користі гітлерівської Німеччини . І яку роль мали відіграти Азія та Африка для Німеччини у Другі світовій війні

Основною історіографію при написанні роботи, це є відома праця американського історика Вілям Ширер, це « Злет і падіння Третього Рейху .» Автор передає максимальну інформацію щодо зародження нацистської Німеччини, та формування нацизму та основні тези ідеології Гітлера щодо світового панування . Також варто звернутися ще до одної праці, відомого британського політика це Вінстона Черчилль « Друга світова війна », його праці описується проблеми міжнародна політика до війни, а також розкриває питання проблем колонії, як і для Великої Британії так і для Франції.

Після невдалого «Пивного путчу» що відбувся в Баварії 8 листопада 1923 р., Адольфа Гітлера за захоплення незаконно влади, був засуджений на п'яте років ув'язнення. Під час ув'язнення Адольфа Гітлера виникла ідея написати свою знамениту працю «Моя боротьба».

Восени 1925 року книга вийшла у продаж . Основними проблемами в книзі « Моя боротьба» були зазначені щодо розвитку німецької держави . У першому томі «Моєї боротьби» Гітлер багато розмірковує щодо проблеми життєвого простору . Він заявив що імперія Гогенцоллернів помилкову шукала колонії в Африці, «територіальну політику не можна задовольнити в Камерунах, на сьогодні вона цілковито зосереджена у Європі .» Але щодо колонії в Африці, Гітлер не відмовляється від них, він

заявляє : « що ці землі існують для тих народів, які мають достатню силу аби завоювати їх» [2, с. 109]. Тобто ми бачимо що Гітлер звертається до ідей світового панування, також варто значити що територія належить не за расовою приналежності, а за силою певної держави.

Щодо експансії на Азію, він вважав що можливо тільки завдяки розгрому Росії, і вже через Росію буде можливість наступити на Азію, особливо на тих країн які являється колоніями Британської імперії. Варто зазначити щодо подальших колоніальної експансії на території Азії та Африки відіграла саме расова теорія Гітлера, у свої книзі він описує це так : « ми всі відчуваємо, що у віддаленому майбутньому людство зіткнеться з проблемами, які зможуть розв'язати лише представники вищої раси, що стануть володарями людства і матимуть у своєму розпорядженні засоби і можливість всієї планети.» [2, с. 112] Тобто вищою расою є німці які повинні підкорити інші раси, які за своїм розвитком є відсталими, наприклад монголоїдна і негроїдна раси, де буде дозволено використання їхніх ресурсів і першу чергу це людські ресурси які мають користуватися на повну потужність.

Після партійно – урядової кризи в Німеччині, на посаду канцлера Німеччини було призначено Адольфа Гітлера, який негайно приступив до виконання своєї міжнародної політики, яка була окреслена в праці «Моеї боротьби». Звичайно для міжнародної арени Гітлер користувався тезами пацифікацій, це була його основною пропагандою. 17 травня 1933 році Гітлер виступив у Рейхстазі з « Промовою миру», де Гітлер заявив що він не бажає війни заради отримання нових території у Європі, та повернення колонії у Африці. Звичайно таким методом Гітлер приспати увагу урядів Франції та Англії, щодо втілення колоніальних планів Німеччини [2, с. 239].

Економічну політику щодо майбутніх колоній в Азії та Африці, Гітлер розтлумачив в документі під назвою « Меморандум Госсбаха » який був виданий 1937 році, де було описано захоплення колоніальних території, як спосіб здобуття дешевої промислової сировини, і також отримання людського ресурсу, якого можна буде використання як дешевої робочий сили [3, с. 245].

Гітлер розумів що вести війну на територіях Європи, Азії, Африки для цього йому будуть потрібні союзники. Відповідно вже 26 жовтня 1936 році, в Берліні було підписано угоду між Італією та Німеччиною. Пізніше, а саме 25 листопада 1936 році приєдналася Японія, і було утворено «держава Оси.» Відповідно були розподіленні територій Азії та Африки. Далекосхідні країни належать Японії, Близький Схід та Західна Африка під контролем Німеччини, Італія мала активно захоплювати країни Північної та Східної Африки [1, с. 108].

Близький Схід був стратегічно важливою територією для нацистської Німеччини, не тільки тому що був вплив Британської імперії і Франції, на країни близького Сходу. Але основна мета була отримання дешевої нафти, яка буде необхідної для подальшого розвитку військових дій під час Другої світової війни.

Особливо активну діяльність німецького уряду була розвинута в Ірані, де вже станом на 1940 рік виросла частка німецької торгівлі аж до 45 %, також вже активно німецькі військовий штаб розпочав будівництво військових баз для повітряних сил, і завдяки німецьких інженерів розпочалась будівництво Транс-іранської залізничної дороги. Фактично Німеччини вже поступово намагається перетворити Іран на свою колонію, і одним із таких проявів є те що Німеччина отримала доступ та використання військових заводів що розташували на території Ірану. В Тебризе, Реште, Казвіне, було створено нацистські організації, які виступали за підтримку Німеччини в Другій світовій війні, та заявляли про готовність Ірану постачати нафтову продукцію для потреби Третього Рейху [5, с. 350].

Звичайно Гітлер не обмежився Близьким Сходом, його інтерес також захоплювала Індія, як він вважав що можна наступити буде тільки після розгрому СРСР. Після початку Другої світової війни, в Індії розгорнувся політичний рух щодо підтримки нацистської Німеччини, більшість вважала що Гітлер звільнить Індію від Британської імперії. 27 травня 1942 році в Берліні відбулася зустріч між Гітлером та лідером Індійської визвольної армії Бос. Гітлер назвав основні умови щодо подальшого розвитку відносини із Індією, насамперед це нейтралізація Британії на території Індії, також можливість поступитися західним кордоном Індії на

користі Японії, надавати сировину – промислові ресурси для подальшої війни проти США [1, с. 120].

Тобто основними питаннями було притаманно для Гітлера на території Азії, це є експлуатація природних і людських ресурсів. Відповідно починаючи ще з 1933–1940 рр. Гітлер відправляв інженерів, геологів, генетиків, на дослідження азійських країн. Де вчені мали встановити чи є можливість колонізувати ці території, для вищої раси, і звичайно природні ресурси для подальшого використання на користі німецької промисловості.

Щодо африканського питання Гітлер видав стенограму 3 лютого 1941 року де він заявив : « Питання щодо північного африканського плацдарму під загрозою, якщо втратимо північно африканський простір, це може вплинути на Муссоліні, і подальшого розвитку експлуатації Африки, при тому що ми не зможемо повернути колишні колонії які належали великі нації до 1918 року. Вже з перших днів ми повинні використати плацдарм що знаходиться в Лівій, де ми повні побудувати злітні полоси, для нашої авіації» [3, с. 250]. Тобто ми бачимо що вже під час Другої світової війни, Африка для Гітлера, відіграла як перевидання уваги британських військ на свої колонії в Африці, для того щоб Європі німецькі війська могли спокійно перегрупуватися.

За словами глави СС Гімлера : « Негроїдна раса була і буде завжди рабами для вищої раси, їхній інтелектуальний розвиток це дозволяє, і тому можна дозволити з ними поводитися як з худобою. Не дозволяти на всякі поступки як для негрів так і для слов'ян.» Також місцеві жителі Африки мали стати жертвами медичних дослідів, які проводили нацисти. Ще з часі Німецької імперії знали щодо корисних копалин Африки, і тому Гітлер сподівався забезпечити німецькою промисловістю, дешевою сировиною, це вугілля, поклади алмазних шахт, які мали забезпечити цим всім місцеві жителі які мають стати рабами Третього Рейху [3, с. 256].

Отже, колоніальна політика Гітлера щодо території Африки та Азії зосереджувалися на експлуатації природних ресурсів, та забезпечити німецьку промисловість ринком збуту. Але найжахливіше колоніальних планах було те що вони суперечили будь – якими законом людяності, особливо відношення до місцевих жителів Азії та Африки. Нацисти прирівнювали їх до низької раси, яку можна безупинно експлуатувати.

Список літератури:

1. История Востока (Восток в новейшее время 1914-1945 гг.) – Т. 5. Москва Издательская фирма «Восточная литература» РАН 2006 – 760 ст.
2. Вільям Ширер Злет і Падіння Третього Рейху. З англійського переклад Катерина Диса – Наш формат Київ – 2018 р. – 705 ст.
3. Уинстон Черчилль Вторая мировая война. Книга первая Тома 1-2 – 956 ст. – [Електронний ресурс] – www.eunet.lv › LYNX › CHURCHILL › world_war_ii-1
4. Ніл Фергюсон Цивілізація. Як захід став успішним. Переклад з англійського В'ячеслав Циба. – Наш формат – Київ – 2018 р.– 490 ст.
5. История Ирану – Иванов М.С – Видавництво Московського університет – МГУ – 1977 р. – 497 ст.

Лисюк Я. Л.
студент I курсу магістратури
кафедри всесвітньої історії
факультету історії, права і публічного управління
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

ЛЕГІТИМІЗАЦІЯ РЕЖИМУ «САНАЦІЇ» В ПОЛЬЩІ (1926-1939 РР.)

У травні 1926 р. у Польщі відбувся державний переворот, внаслідок якого до влади прийшов санаційний режим Ю. Пілсудського. Його політика була направлена на оздоровлення економіки та політики Польщі [1, с. 63]. Легітимізація нової влади та режиму відбувалась поступово. Усім здавалося, що перемогу здобули ліві політичні сили, адже, саме з ними у свідомості багатьох поляків асоціювалася особистість Ю. Пілсудського. Однак маршал негайно розвіяв цю ілюзію. Без консультацій з виконуючим обов'язки президента Мацеєм Ратаєм та керівниками політичних партій 15 травня Ю. Пілсудський

доручив формування уряду професору Львівського політехнічного інституту Казімежу Бартелю, одному з лідерів Партії праці та члену групи цивільних конспіраторів. За собою він залишив посаду військового міністра. Всі міністри були людьми новими в коридорах виконавчої влади [6, с. 164].

Повністю змінюючи урядову команду, Ю. Пілсудський показав, що не відчуває себе зобов'язаним перемогою будь-яким партіям. Він явочним порядком привласнив собі право призначати уряд без консультацій з парламентом. І політичні партії з цим погодилися. Режим, що виник 1926 р., утримував владу аж до краху Польщі 1939 р. Своєї назви він набув від слова *sanacja*, яке можна перекласти як «повернення до політичного здоров'я» або, з огляду на його військові обертони, як «чистка» [2, с. 121–122].

У першу чергу уряд зайнявся подоланням розколу в армії. 15 травня М. Ратай декретом заборонив подальші військові дії. 16 травня представники, що протистояли війську підписали угоду про припинення бойових дій і підпорядковувались наказам військового міністра. 22 травня Ю. Пілсудський видав наказ по армії, в якому інтерпретував травневу трагедію як братську сварку. Він висловив побажання, щоб пролита в столиці кров стала «новим посівом братства» і поставив завдання зайнятися «роботою по зміцненню та відродженню нашої землі». Маршал публічно пообіцяв не переслідувати вчорашніх супротивників, але свого слова не дотримав. Командири, що керували в дні перевороту військами уряду генерали Ю. Мальчевський, Т. Розвадовський, Б. Язвінський і В. Загурський були арештовані і поміщені у військову в'язницю у Вільно, а потім звільнені зі служби. Не забував Пілсудський і про політичну сферу. Призначивши себе на дві посади – військового міністра та генерального інспектора збройних сил, – Пілсудський ототожнив свою значну особисту популярність із справді шанованою армією, яка розглядалася громадськістю не лише як захисник нації від хижих сусідів, але також як модель власного урядування [4, с. 878].

Наступним кроком Ю. Пілсудського було заповнення вакантної посади президента. За два тижні, які відділяли завершення перевороту від виборів президента, він жодного разу не сказав, що не збирається сам балотуватися на цей пост. Зате у

низці інтерв'ю досить відверто викладав своє бачення оптимального державного устрою Польщі: сильна влада, але не особиста диктатура, як в Італії, а американська модель, пристосована до польських умов таким чином, щоб президент представляв не якусь партію, а всю націю. В ряду необхідних змін він називав наділення президента правом самостійно приймати рішення з найважливіших питань державного життя і формувати уряд, ослаблення ролі парламенту на користь кабінету міністрів, спрощення законодавства[3, с. 306].

31 травня 1926 р., втретє після 1922 р., було скликано національні збори. ППС запропонувала на пост президента Ю. Пілсудського, національні демократи і Національно-християнська партія – познанського воєводу графа А. Бнінського, що не визнавав кабінет К. Бартеля. Це означало, що праві не збиралися без опору миритися з новою політичною реальністю. Незалежна селянська партія назвала своїм кандидатом А. Фідеркевича, а комуністи вирішили демонстративно голосувати за С. Ланьцукого, який знаходився в ув'язненні. У залі засідань були присутні 546 депутатів і сенаторів, одним з 9 відсутніх був В. Вітос. Результати таємного голосування були наступними: Ю. Пілсудський отримав 292 голоси, Бнінський – 193, а 61 бюлетень виявився незаповненим. Ю. Пілсудського підтримали ліві, національні меншини і значна частина центру. Утрималися від голосування головним чином комуністи, фракція Незалежної селянської партії, частина білоруських та українських депутатів. Звістка про обрання президентом вчорашнього пуччиста блискавично облетіла всю країну. Повсюдно його шанувальники організовували мітинги [1, с. 256]. Однак Ю. Пілсудський в той же день направив М. Ратаю лист, в якому дякував за ту страшну легалізацію перевороту і відмовлявся від поста президента. Своє рішення він мотивував тим, що не хоче ставати главою держави з волі сейму, до якого не має довіри, що занадто добре пам'ятає трагічну долю Г. Нарutowича. Натомість була запропонована кандидатура І. Мосьцицького, в той момент професора хімії Варшавського університету, соратника по соціалістичному минулому, людини, яка давно розлучився з політикою і зробив успішну наукову і ділову кар'єру. Після голосування було затверджено його обрання [4, с. 882].

9 червня 1926 р. кабінетом міністрів було прийнято рішення, яким визнавалося право президента втручатися в поточну діяльність уряду. Одночасно готувалися поправки до конституції. 5 липня сейм приступив до обговорення проєктів, і вже 2 серпня 246 голосами проти 95 ухвалив закон про внесення 8 поправок в 6 статей конституції (так звана «серпнева новела»). Проти новели голосували фракції ППС, КПП, НКП і значна частина депутатів від національних меншин. Новий закон наділив президента правом розпускати парламент за вмотивованим поданням Ради міністрів (раніше для цього потрібно було згоду сенату), одночасно позбавив сейм можливості саморозпуску. За главою держави зберігалось право скликати, відкривати, переносити і закривати засідання парламенту. Важливим був дозвіл президенту видавати розпорядження, що мають силу закону з моменту їх оголошення, тобто декрети, якщо вони не спрямовані на зміну конституції. Декрети втрачали силу, не будучи поданими на розгляд законодавців протягом 14 днів з моменту відкриття сесії або ж не отримавши їх схвалення [6, с. 89].

Головним завданням депутатів було визначення квоти призову в армію і прийняття державного бюджету. Але якщо вони не встигали зробити це до початку бюджетного року, президент стверджував бюджет в урядовому варіанті. Таким чином, уряду було гарантовано своєчасне бюджетне фінансування. Відгуком на антикорупційні заяви Ю. Пілсудського стала жорсткість відповідальності депутатів за використання мандатів в корисливих цілях. У той же день був прийнятий закон про повноваження президента, який визначив області державного життя, які глава держави мав до 31 грудня 1927 р. регулювати своїми декретами. Згідно з ним, з відання сейму виключалися: приведення діючого законодавства у відповідність з конституцією і виконання її положень, які передбачали прийняття спеціальних законів; реорганізація та спрощення роботи органів державної адміністрації; вдосконалення правопорядку; судочинство та соціальне забезпечення, а також заходи щодо забезпечення бюджетної рівноваги, стабілізації валюти і розвитку економіки, особливо промисловості і сільського господарства. Одночасно законодавець забороняв президенту видавати розпорядження, що стосувалися повноважень місцевого самоврядування, бюджету, чисельності армії і чергового призову, контролю над державним боргом,

амністувати міністрів, що залучаються парламентом до відповідальності перед Державним трибуналом, а також укласти без згоди сейму союзні, торгові, митні, кредитні договори, міняти правовий статус громадян країни або державні кордони [3, с. 125].

Різко проти режиму «санації» виступала лише заражена тяжкими репресіями КПП. В резолюції, прийнятій ЦК партії у червні 1926 р., зазначалося, що капіталісти прагнуть «звільнитися від парламентської демократії...», що «лише робітничо-селянська революція може врятувати Польщу від загрози втрати незалежності», що визнання за пригніченими у Польщі народами права на самовизначення «являється умовою реальної незалежності польського народу». Проти більшості керівних діячів, які рахували владу Пілсудського меншим злом, ніж панування блоку «Х'єна – П'яст», виступили Ю.Ленський, Я.Памин, А.Лямпе, Є.Ринг. Суперечка по конкретному питанню переросла в дискусію про загальні та стратегічні цілі. При цьому «більшість» стверджувала, що у партії не було іншої можливості, крім активної участі в травневих подіях, і гадало, що перед робітничим класом стоїть задача боротьби за демократичну революцію і її переростання у подальшому в революцію соціалістичну. «Меншість» рахувала, що Польща знаходиться не безпосередньо перед здійсненням соціалістичної революції. Різнобіжності перейшли в гостру фракційну боротьбу, протягом 1926–1929 рр. роздираючи партію [5, с.63].

Отже, за відносно невеликий термін, з 15 травня до 6 серпня 1926 р. в Польщі була створена і законодавчо закріплена вихідна модель режиму «санації». Вона являла собою політичну систему, в якій поряд із особистою диктатурою Ю.Пілсудського, який контролював армію і виконавчу владу, зберігалися істотні залишки парламентаризму у вигляді легально діючих політичних партій і представницьких органів. Останні, втративши ряд своїх прерогатив на користь виконавчої влади, все ж мали можливість чинити опір диктатурі. Безсумнівно, політичною ініціативою на цьому етапі повністю володів Ю.Пілсудський. Він легко отримав від парламенту визнання законності нових принципів державного управління. Сейм добровільно відмовлявся від своєї центральної позиції в державі на користь президента і уряду; тепер вже не він контролював виконавчу владу, а глава держави і кабінет міністрів

визначали порядок і зміст роботи парламенту. Ю. Пілсудський, який добре знав менталітет своїх одноплемінників, вважав безперспективним правління тільки за допомогою сили. Збереження в Польщі атрибутів парламентаризму (конституції, партій, опозиції) було не примхою диктатора або свідоцтвом слабкості режиму, а усвідомленим рішенням з метою уникнути відчуження влади від суспільства. Ю. Пілсудський хотів правити при громадській підтримці, але без участі політичних партій.

Список літератури:

1. Алексієвець Л. Новітня історія Польщі (1918–1939). – Тернопіль: Підручники і посібники, 2002. – 420 с.
2. Бердах Ю., Леснодорський В., Пістрчак М. Історія держави і права Польщі. – М., 1980. – 280 с.
3. Гарліцкий А. Юзеф Пілсудський. 1867-1935. – Варшава, 1988. – 420 с. (45)
4. Дейвіс Норман. Боже ігрище: історія Польщі / пер. з англ. П. Таращук. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2008. – 1080 с.
5. Иванов И. Реакция в Москве на переворот Ю. Пилсудского в Польше в мае 1926 года. По материалам Архива внешней политики РФ// Новая и новейшая история – 2006. – №1. – С. 63 (56).
6. Носкова А. Польша в XX веке. Очерки политической истории. – М.: Издательство: «Индрук», 2012. – 953 с.

Машевська А. А.
магістрант I курсу
факультету історії, права і публічного управління
Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
м. Вінниця, Україна

ДЖЕРЕЛЬНА БАЗА ДОСЛІДЖЕННЯ «ВЕЛИКИЙ ТЕРОР СЕРЕД СЕЛЯНСТВА ВІННИЧЧИНИ»

У межах запропонованої теми вперше буде досліджуватися визначена категорія репресованих Великим терором – селяни, що мешкали на території Вінницької області.

Джерельну базу дослідження склали як неопубліковані так і опубліковані документальні матеріали.

Переважну частку неопублікованих джерел, опрацьованих автором, склали архівні матеріали Державного архіву Вінницької області. Починаючи із другої половини 1990-х років фонди означеної установи суттєво поповнилися розсекреченими матеріалами радянських спецслужб, до яких отримали доступ дослідники. Серед колекцій архівних документів, за змістовим наповненням, слід виокремити, передусім, фонд 6023, в описі четвертому якого зібрані особові та групові кримінальні справи репресованих, в переважній більшості, вихідців із селян. Їх аналіз дав змогу автору прослідкувати основні тенденції архівно-кримінальних справ, що стосується специфіки статей КК УРСР та їх втілення на різних категоріях селянства, окрім того був зроблений аналіз із досліджених документів, що стосувався характерних особливостей втілення карально-репресивної політики в окремих районах; провадилася статистична розробка в таких показниках як віковий, майновий та статевий зріз, а також варіація присудження вироку [6].

Важливими для розуміння природи репресій, особливостей їх проведення на Поділлі, визначення місця і ролі в них місцевого керівництва є документальні матеріали фонду П-136 (Вінницький обком КП(б)У). Серед документів фонду вирізняються описи 1, 7 та 9. Зокрема з першого опису довідемося про характерні риси впровадження оперативного наказу № 00447 на Вінниччині; опис

7 надає розлогу інформацію про стан сільського господарства в регіоні та викриття справ, що стосувалися шкідництва по колгоспам Вінницької області, також прочитується в документах амбівалентне становище українського села: водночас стаханівський рух за щасливе соціалістичне життя, а з іншого боку шалений пошук ворогів народу. Серед найбільш розповсюджених документів – це свідчення про порушення революційної законності й статуту сільськогосподарської артілі, стан перевірки пунктів Заготзерна та малеїнових господарств, економічний розвиток, та постанова, що найкраще розкриває зміст роботи – «Про міри ліквідації наслідків шкідництва в колгоспному будівництві». В описі 9 містяться документи, що відображають порушення, згідно тверджень партії, революційної законності і радянської демократії. Досліджуючи документи райкомів КП(б)У у Вінницькій області, дослідник зміг віднайти «найбільш затятих ворогів народу», які протягом серпня – вересня 1937 р. були визнані головними винуватцями в прогалинах колгоспного життя. Звичайно увага була звернена на агентурну розвідку та загалом на стан сільського господарства в районі [7].

Слід виділити Державний галузевий архів Міністерства внутрішніх справ, зокрема, фонд 4, що стосується архівно-кримінальних справ, в яких аналізується інформація, з приводу притягнених до відповідальності селян по лінії наказу № 00447, що описували кримінальних елементів на селі, зокрема технологія інкримінованих документів по лінії міліцейської трійки, також подаються свідчення по агентурній розвідці. Можна прослідкувати, що документи по кримінальним злочинцям склалися в особові справи та сфабриковувалися впродовж серпня – вересня 1937 року, надалі в 1938 році «відловлювали» робочу силу для таборів [4].

Для опрацювання чисельних архівних справ у Державному архіві Вінницької області були використані методичні рекомендації О. Гранкіної [5]; опрацьовано рекомендації Я. Калакури «Особливості джерелознавчої критики архівно-слідчих справ» [10]. Як зазначають вищеперераховані дослідники, не можуть не насторожити історика текстуальний збіг в протоколах допитів і очних ставок різних осіб. Подібна одноманітність

вже сама по собі вказує на наявність моменту фальсифікації документу.

Серед опублікованих джерел, використаних у роботі, слід назвати, передусім збірники документів. Мартиролог «Реабілітовані історією» по Вінницькій області, складається з п'яти книг, у яких відображається масив документів, пов'язаних з впровадженням Великого терору на теренах Вінниччини [13].

«Відлуння Великого терору» – ще один збірник документів, в якому публікуються тексти протоколів і стенограм партійних зборів і оперативних нарад співробітників НКВС УРСР та його обласних управлінь, які відбулися після припинення Великого терору, оприлюднені матеріали свідчать про реакцію чекістів на постанову від 17 листопада 1938 р. «Про арешти, прокурорський нагляд і ведення слідства» (висвітлюється злочинна діяльність головного чекіста Вінницького НКВС І. Корабльова) [3].

Слід відзначити працю «Великий терор в Україні. Куркульська операція», де публікується комплекс розсекречених архівних документів Галузевого державного архіву Служби безпеки України щодо підготовки, перебігу, результатів та жертв операції згідно наказу № 00447 на території тодішньої УРСР. Документи розкривають механізм творення партійними та каральними органами масового терору та його соціально-політичну спрямованість проти сільського населення України ілюструють жорстокість у проведенні операції [2].

Наступну групу опублікованих джерел складає періодична преса досліджуваного періоду. Серед періодичних видань слід виокремити, передусім, газету «Більшовицька правда», через яку можна було прослідкувати основні тенденції в колгоспному житті протягом 1937-1938 рр. зі слів селян та довідатися про відкриті судові процеси в різних областях Вінницької області над «ефемерними шкідниками» в сільському господарстві, а також зробити аналіз устрою села та особливостей впровадження стаханівського руху, осмислити роль ореолу Сталіна у «зомбуванні» колгоспного люду [1].

До уваги дослідника були також взяті джерела особового походження (мемуари, спогади): слід відзначити напрацювання М. Дороша [9] та О. Струкевича [1], що стосувалися найхарактерніших спогадів очевидців Великого терору з приводу власне самого ув'язнення та перебування в таборах ГУЛАГу.

Значна частка неопублікованих джерел побачили світ на сторінках журналу «З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ», який почав видаватися з 1994 р. на базі Галузевого державного архіву Служби Безпеки. Зокрема, О. Лошицьким в 1998 році було опубліковано ряд документів і свідчень про масові репресії на Вінниччині, вміщені у зізнаннях головних одіозних очільників Вінницького УНКВС І. Корабльова, О. Запутряєва, Л. Ширіна [12].

З метою аналізу юридичних складів злочинів, що інкримінувалися репресованим, автором опрацьовано загальну та особливу частину Кримінального Кодексу України 1927 року [11].

Отже, представлена в роботі джерельна база є достатньо різноплановою та репрезентативною. Її основу складають архівні документи та опубліковані джерела – збірники документів, періодична преса, джерела особового походження. Дослідження вищезазначених джерел у поєднанні з опрацюванням значного масиву наукової літератури дозволило забезпечити досягнення мети та реалізації дослідницьких завдань магістерської роботи.

Список літератури:

1. Більшовицька інквізиція: як це було насправді / Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Вінницька область. Кн. 5. Київ: Центр ДЗК, 2015. С. 8–36.
2. Великий терор в Україні. «Куркульська операція» 1937-1938 рр. Київ: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. Ч. I. 621 с.; Ч. II. 604 с.
3. Відлуння Великого терору. Збірник документів у трьох томах. Т. 1. Партійні збори та оперативні наради співробітників управліннь НКВС УРСР (листопад 1938 – листопад 1939 рр.). Київ: Видавець В. Захаренко, 2017. 744 с.
4. Галузевий державний архів Міністерства Внутрішніх Справ України у Вінницькій області (м. Вінниця). Ф. 4. Оп. 1.
5. Гранкіна О., Омельчук Д., Московченко Н. Використання архівно-слідчих справ громадян, репресованих у 1920-1950-ті рр. Методичні рекомендації. Київ, 1997. 34 с.
6. Державний архів Вінницької області(м. Вінниця). Ф. Р-6023 – Колекція фільтраційних, слідчих та наглядових справ переданих СБУ у Вінницькій області. Оп. 4.

7. Державний архів Вінницької області(м. Вінниця). Ф.П-136. Вінницький обласний комітет Комуністичної партії України. Оп. 1; 7; 9.
8. До кінця викорчуємо ворогів народу // Більшовицька правда. 1 лютого 1938 року. № 25 (166). С. 2.
9. Дорош М. Червоний терор. Вінниця, 2008. 210 с.
- 10.Калакура Я. Особливості джерелознавчої критики архівно-слідчих документів // Архівно-слідчі справи репресованих: науково-методичні аспекти використання. Київ, 1998. С. 22-80.
- 11.Кримінальний кодекс УСРР 1927 р. (в редакції 1949 р.). Київ: Держполітвидав, 1950. 168 с.
- 12.Лошицький О. «Лабораторія». Нові документи і свідчення про масові репресії 1937-1938 років на Вінниччині // З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ. № 1/2. 1998. С. 138–226.
- 13.Реабілітовані історією: У двадцяти семи томах. Вінницька область. Кн. 1. Вінниця: ДП «ДФ», 2006. С. 173–359.

Савчук Б. Р.

аспірант кафедри історії України

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»
м. Івано-Франківськ, Україна

ШТРИХИ ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТОВАРИСТВА ВЗАЄМНОГО СТРАХУВАННЯ «ДНІСТЕР» У М. ЛЬВІВ (1892-1914 РР.)

Сьогодні є актуальним повернення до висвітлення окремих історичних явищ і процесів, котрі, через певні обставини, не знайшли належного висвітлення у науковій літературі. До їх переліку можна віднести історію заснування та розвитку товариства взаємного страхування (убезпечення) «Дністер» у м. Львів. Історія становлення цієї української інституції віддзеркалює важливий етап генези національного господарського руху західної гілки українства та діяльності цілої плеяди яскравих особистостей, які заклали підвалини українського підпри-

ємництва, прагнучи втілити ідею національного відродження у різні форми самостійної економічної діяльності [1, с. 129].

Перші практичні кроки в напрямку організації власне українського товариства ubezpieczenia започаткували в 1880 р. І. Левицький та Д. Ямницький. Їхніми зусиллями було розроблено необхідні документи та зібрано підписи для створення Товариства взаємного страхування «Дністер», які 20 травня 1881 р. були передані до намісництва у Львові. Подальша відмова в цій ініціативі пов'язувалася із справою проти русофілів О. Грабар та А. Добрянського влітку 1882 р., коли був арештований О.Щербан, редактор часопису «Наука», що входив до числа осіб, які підписали подання на отримання концесії (дозволу) [6, с. 393].

Протягом 1884–1889 рр. роботу над створення «Дністра» перейняв В.Нагірний і з допомогою Й.Ярембецького, колишнього секретаря страхового товариства «Австрійський Фенікс», підготував необхідні документи для отримання нового дозволу. Для приведення параграфів статуту установи у відповідності до чинного законодавства, В.Нагірний приблизно в грудні 1889 – січні 1890 рр. звертався до С.Федака. Варто також зазначити, що отримання дозволу на відкриття української страхової установи В.Нагірний трактував як один із здобутків «нової ери» [5, с. 44].

Урочисте засідання перших конституючих (установчих) зборів відбулося 29 червня 1892 р. У залі «Народного дому», після богослужіння, зібралися 148 членів-засновників товариства. Було обрано і затверджено адміністрацію «Дністра». Згідно статуту управління покладалося на президента, який обирався на 3 роки загальними зборами, що відбувалися раз на рік. Між зборами виконавчі функції покладалися на дирекцію товариства, а нагляд і перевірку здійснювала наглядова («назірна») рада (§ 78). Власне дирекція складалась із двох директорів із вибору наглядової ради та завідуючого (технічного) директора (§101) [9, с. 153–170]. Першим президентом «Дністра» став Т. Бережницький, а директором було обрано Я.Кулачковського.

Завдання, яке покладалося на нову установу, полягало не тільки в безпосередньому страхуванню житла і майна власників полісів від небезпеки вогню, а й в недопущенні виведення українського грошового капіталу до бюджетів іноземних страхових товариств. Не менш важливим був той факт, що

переважна більшість урядовців, допоміжного персоналу та агентів на місцях були українцями.

Страхове товариство вважалось господарським об'єднанням взаємного типу, особливістю якого було обов'язкове дотримання його учасниками принципу рівності інтересів. Статутний фонд, сформований шляхом купівлі акцій, наділяв власників правами довірених осіб товариства, вирішальним голосом і правом бути обраним до наглядової ради [3, с. 85].

Об'єктом страхування могло бути рухоме чи нерухоме майно, якому загрозувало знищення або пошкодження від вогню. Воно здійснювалося на короткий чи довгий терміни, зважаючи на бажання страхувальника. На вибір пропонувалося кілька можливих варіантів тарифів страхових внесків, які відповідали ступеню ризику настання пожежі. Якщо загальна сума отриманих завдатків виявлялася вищою за видатки товариства на утримання та виплату страхових відшкодувань, тимчасове перевищення підлягало поверненню його ж членам або ж витрачалося на їх користь іншим способом [3, с. 85].

Українське населення Східної Галичини позитивно відреагувало на відкриття національної страхової установи. Так, на 1893 р. агентами реалізовано 14337 страхових полісів у 1532 громадах краю, що оцінювалися в 20261456 корон [9, с. 146; 7, с. 3]. На 1903 р. кількість полісів складала 142780 за 3544 громадами, а вартість майна – 141415228 корон. Резервний фонд товариства уже складав більше півмільйона корон, а агенти на місцях одержали більше ста тисяч корон доходу [9, с. 146; 8, с. 3]. Порівняно з 1892 р. сума застрахованого майна збільшилася у п'ять раз.

Протягом 1892–1909 рр. незмінним технічним директором залишався Я.Кулачковський, котрий вміло керував новим товариством. Незважаючи на видатні фінансові успіхи, дирекція проявляла надмірну ощадність у плані видатків на утримання власного персоналу. Між дирекцією та співробітниками Дністра протягом 1904–1907 рр. виникали певні суперечки, котрі стосувалися незадовільних умов та оплати праці. З 1909 р. керівництво установою очолив С.Федак.

Він змінює підхід до управління страховим товариством. Динаміка залучення нових клієнтів, накопичення резервного фонду, виплати премій, внески в пенсійний фонд надалі зростали, а в 1912–1913 рр. характеризувалися найвищим розвитком. На

1912 р. у портфелі «Дністра» було понад 272 тис. полісів застрахованих господарств із 3890 місцевостей на суму 312 млн. корон [9, с. 146; 2, с. 3]. Резервний фонд складав більше 1 млн. 862 тис. корон, а прибуток – 1 млн. 074 тис. корон. Змін зазнали і відносини між працівниками товариства і дирекцією. У 1910 р. було переглянуто нарахування пенсійного віку – не від часу призначення сталим урядником, а з дійсного початку роботи. Частину необхідних для цього коштів було компенсовано працівникам із фондів товариства. Суми витрат на благодійні цілі також зросли.

Страховання від вогню не було єдиною спеціалізацією товариства «Дністер». У 1894 р. за пропозицією С.Федака наглядова рада дозволила створити банк у формі товариства із обмеженою відповідальністю з метою отримати прибуток від акумульованих страхових капіталів. Членами кооперативного банку могли стати ті, хто уклав договір страхування у товаристві «Дністер». Банк почав працювати 1 липня 1895 р., надаючи кредити по 500 корон на 5 років, згодом розмір кредитів був підвищений до 2000 корон, термін на 5 років [4, с. 218].

Таким чином, на основі переплетення інтересів, а також співпраці страхового товариства і банку, виник перший український фінансовий концерн, який передбачав тісну взаємодію страхового і банківського сектору у сфері страхування фінансових ризиків [1, с. 134].

У подальший розвиток українського страхового товариства внесли свої корективи події Першої світової війни. Коли на її початку Галичину зайняли російські війська, окупаційна адміністрація висунула вимогу припинити господарську діяльність усім українським центральним установам – як приватним, так і кооперативним. Не вплинули на рішення російської влади і депутації представників українських культурно-економічних організацій.

Список літератури:

1. Вербовий М. Українська традиція кооперативного ubezpieчення / М. Вербовий // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 129–135.
2. Звіт з діяльності і замкнення рахунків Товариства взаємного ubezpieчення «Дністер» у Львові. – Львів, 1912. – 39 с.

3. Клапків М. З історії зародження національного страхового ринку / М. Клапків // *Фінанси України*. – 1998. – №1. – С. 81–94.
4. Мошенський С. Фінансові центри України та ринок цінних паперів індустріальної епохи / С. Мошенський. – London : Xlibris, 2014. – 453 с. – Режим доступу: <http://books.google.com>
5. Нагірний В. З моїх споминів / В. Нагірний. – Львів, 1935. – 70 с.
6. Пахолків С. Українська інтелігенція у Габсбурзькій Галичині: освічена верства й емансипація нації / С. Пахолків / З нім. пер. Х. Николин. – Львів: ЛА «Піраміда», 2014. – 612 с.
7. Sprawozdania i zamknięcia rachunków Towarzystwa wzajemnego ubezpieczenia Dniester w Lwowie za I-й адм. рік (1892/1893). – Львів: З друкарні НТШ, 1893. – 24 с.
8. Sprawozdania i zamknięcia rachunków Towarzystwa wzajemnego ubezpieczenia Dniester w Lwowie za XI й адм. рік (1903). – Львів: З друкарні НТШ, 1903. – 24 с.
9. Ювілейна книга Товариства Взаїмних Обеспечень «Дністер» злагоджена для звеличання 25-тих роковин ествання сего товариства (15.IX.1892–15.IX.1917). – Львів: З друкарні НТШ, 1918. – 192 с.

Чекаленко Л. Д.
доктор політичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України, дипломат
Інститут всесвітньої історії
Національної академії наук України
м. Київ, Україна

ОФІЦІЙНА ІСТОРІЯ ПЛЮС ПУБЛІЧНА ІСТОРІЯ: ПОШУК КОНСЕНСУСУ

Історична наука сформувалась у період творення національних держав і утверджувала національну ідентичність різних соціальних та етнічних груп, що становили одну націю. Світові кризи 1930-х і 1970-х років привернули увагу історичної

науки до людини. З'явилися усна історія, нова соціальна історія, публічна історія тощо. Публічна історія набула ознак чинника демократизації історичної науки.

До впровадження публічної історії (Public history) в систему вищої освіти США студентський рух, як форма молодіжного спротиву, розвивався паралельно з публічною освітою з 1930-х років через діяльність «Американського молодіжного конгресу», Вашингтон. Ця організація, що була активно підтримана першою леді Елеонорою Рузвельт, лобіювала демократизацію американського суспільства і просування молодіжних програм через конгрес США. Декілька політизованих молодіжних організацій, що утворились у 1960-ті роки, вимагали скасувати державні освітні програми, розширити студентські права, інтегрувати публічні школи в США. Зіткнення з поліцією, розстріл студентів Кентського, Огайо та Джексонівського університетів викликали молодіжні марші протестів по всій Америці і походи на Білий дім.

Радикалізація студентського руху, що збіглася у часі з глибокою економічною кризою, яка охопила європейський та американський континенти, призвела до впровадження різними американськими президентами низки освітніх реформ. У результаті реформування різко скорочувалась система гуманітарної освіти, історики, філологи, літератори та інші гуманітарії несподівано стали зайвими «нахлібниками», що не виробляють матеріальних цінностей. Їх масово звільняли з роботи. Безробіття в США в ті роки сягнуло 10%, і серед тих відсотків саме інтелігенція складала чималу частку. Влада намагалась їх працевлаштувати в екскурсійних бюро, регіональних дослідницьких центрах місцевої історії і країнознавства, в спеціальних установах, що вивчали історію науки, релігії, мистецтва.

Публічна історія як професійний навчальний напрям була запроваджена у 1976 році в США, Канаді та Австралії. За ініціативи історика Р. Келлі в Університеті Санта-Барбара, США вперше реалізували бакалаврську програму за спеціальністю «Публічна історія». В Європі до сьогодні існує кілька магістерських програм у цій сфері навчання.

Поступово публічна історія в США стає академічною дисципліною, оскільки інші історичні дисципліни цього списку було знищено. Серед них – історіографію, джерелознавство,

педагогіку, архівознавство, музеєзнавство, історіософію, історію мистецтва, що складалася з історії музики, живопису, графіки, монументального та образотворчого мистецтва тощо; палеонтологію, палеографію, краєзнавство, народознавство, етнологію, навіть археологію та ін.

Поза тим, від історії відокремилися міжнародні напрями історичної науки: дипломатія, дипломатична й консульська служби, міжнародні економічні відносини, міжнародна інформація, міжнародний бізнес, економічна дипломатія, військова дипломатія, морська дипломатія, дипломатичні документи, дипломатичний протокол та етикет тощо.

Сьогодні на Американському континенті досягнення й методи публічної історії враховують під час ухвалення політичних рішень, у громадських обговореннях, а в публічних службах США та Канади було уведено нову посаду – історичний дослідник.

Публічна історія XXI століття включена до освітніх програм багатьох вищих навчальних закладів. Таке ми спостерігаємо в Канаді та США, в Австралії, Китаї, Німеччині, Індії, Ірландії, Новій Зеландії й Сполученому Королівстві. З-за впровадження широкої рекламної діяльності та нав'язливу агітацію політикуму напередодні і під час виборчого процесу дехто, переважно в Європі, сприймає публічну історію як своєрідну складову іміджування.

На відміну від США в європейських дослідницьких центрах, вишах, зокрема і в Україні, всі ліквідовані американцями складові історичної науки були збережені. В нашій державі паралельно діють як класичні складові історичного навчання, так і новостворені публічно-історичні напрями, часто дублюючи одне одного.

Для підкріплення відповідної інформації пригадаємо навчальні програми Болонського університету (Італія) – давнього за роками і провідного за сучасними освітніми системами навчального закладу, який став взірцем для європейської освітньої спільноти [1].

Болонський університет – творець і впроваджувач Болонської системи освіти, в якій беруть участь понад 80 провідних університетів світу. 21 вересня 2011 року Велику хартію університетів (Болонську хартію) підписав Київський національний університет імені Тараса Шевченка. В Болонському університеті вчилися особистості світової слави: Данте Аліг'єрі, Адам Міцкевич, Юрій Дрогобич з України, який – тишаймося – був обраний ректором університету, Микола Коперник та інші.

Із ліквідацією такого широкого переліку згаданих вище навчальних дисциплін за межі вишів, доволі скоро США зіткнулися з іншою проблемою – нестачею фахівців знищених вузьких спеціалізацій. Саме цю прогалину вирішили подолати шляхом об'єднання цих вузьких напрямів у широкий загальний публічний історії. А публічна історія порівняно з академічною має свої переваги: 1) не претендує на додаткові ресурси, а живиться з місцевих бюджетів; 2) не потребує витрат на приміщення, на

специфічне обладнання, на роздаткові матеріали тощо. 3) Наступною перевагою публічної історії є те, що для опанування цією цариною не потрібні написані тексти, видання мільйонними накладками підручників. Для її відтворення достатньо бачити, чути, сприймати, переживати, милуватися й дискутувати.

Яка ж система освіти є більш прийнятною в умовах ХХІ століття: європейська чи американська? Нагадаємо: система освіти в Європі, що сформувалася з давньогрецьких, римських, візантійських шкіл і зросла на засадах епохи Відродження, Просвітництва, Нової ери і Нового часу, – значно відрізнялась та відрізняється й нині від американської освітньої системи.

Європейська система, з якої бере початок освіта України, корінням вросла у прадавні гуманістичні основи: еллінську філософію, людські цінності Відродження, гуманізм Просвітництва... Отже, освітня система України є глибшою, ширшою і духовнішою.

Важко погодитись з критиками класичної системи освіти, які піддають нападкам підручники з гуманітарних – зокрема історичних наук, заявляючи, що всі вони написані «придуманною мовою», насичені «незрозумілими термінами» [2] тощо.

З якою метою потрібно так заявляти? Деякі наші «нові» інтелектуали, тільки-но закінчивши виші, пару місяців побувши за кордоном, через іноземні гранти убезпечивши себе, намагаються нав'язати освітянській спільноті начебто нові тенденції, нові схеми навчання, «нову» перекручену мову...

Таке, на жаль, масово тиражується і розповсюджується серед викладачів і студентів та подається як ноу-хау, як відкриття і як істина.

Студентська свідомість не є підготовленою до цих «нововведень», тому ковтає їх без розбору й без заперечень, оскільки іншого їй нині НЕ дано. Якщо ж Ви займете позицію критика, який сумнівається в ціннісній складовій поданого масиву не завжди вдало перекладених з англійської чужорідних думок, одразу отримаєте ярлик відсталого, недорозвинутого, а ще й гірше – тупого викладача, який *«не бажає йти в ногу з часом»*. Водночас наші студенти змушені «ковтати» таке нав'язування «нових» теорій і схем, що пролежали не одне століття під пудом пилу. Сьогодні до них додають примітивні програми і тести, що

не передбачають аналізування і розраховані на нижче середній показник інтелекту (*IQ – Ай-Кью*) – показник інтелектуального розвитку підлітка [3].

В одній подібній статті читаємо: «Примордіалістична концепція нації, яка набула майже повсюдного поширення...» [2].

Шановні інтелектуали! Ви ж чуєте: термін – жакликий! Хіба важко зазирнути до словника й віднайти відповідний аналог цьому слову: «primordial» – англ. «споконвічний», «попередній». Отже, можна було написати «Попередній досвід нації...», чи не так? І таких прикладів можна наводити десятками...

Однією з причин появи «нових» навчальних програм називають низьку якість попередніх історичних видань: підручників і книжок. «Мова, якою були написані історичні монографії чи статті, була незрозумілою для звичайних людей» (?).

Виникає питання: а кого називають «звичайними» людьми? А ще українців називають «пересічними» громадянами, свідомо чи несвідомо принижуючи нашу гідність. Кого нині називають «простими» людьми, кого називають «пересічними» громадянами? Тих, у кого зарплата менше мільйона?

Далі автор розвиває свою глибоку думку:

«Історики-професіонали мають говорити з широкою публікою доступною мовою та у тих форматах, які можуть бути їй зрозумілими. Адже пересічна людина часто не буде читати наукової книжки на кількасот сторінок, у якій є багато посилань, термінів та незрозумілих їй понять» [2].

Наводимо інші приклади начебто з публічної історії, щодо викладання «очищеною» «модерною» мовою, яку нам нав'язують. Прочитайте, будь ласка, уважно та здогадайтеся, про що це написано:

«Зіткнення з конкуруючими інтерпретаціями дозволяє досягти диференційованого розуміння історичної дійсності». Або:

«Поштовх до дешифрування може даватися завдяки усвідомленню медіальної форми передачі історичних наративів».

«У транснаціональних контекстах особливого значення набуває ретельно отрефлексоване звернення до історії». І так далі...

Щоби перекласти таке на зрозумілу мову, необхідно напружено – інтелектуально – добряче попрацювати. Того, хто

одразу зрозуміє написане «сучасним» автором, що завзято критикує попередників і при цьому не надає відповідних прикладів, одразу зарахуємо до інтелектуалів ХХІ століття!

В результаті вища школа штампує недорозвинутих майбутніх громадян України, які не знають ані української мови, ані української культури, та й західні концепції не згадують...
Чи цього ми прагнемо?

Європейська освітня система доволі обережно ставиться до поза континентальних «новинок» в освіті, береже своє, типове для кожної європейської культури національне, що захищає код кожної нації та плекає історичні й культурні цінності.

Ознаки падіння рівня освіти вже жорстко стукають у двері колись славних українських університетів. Подивіться в європейському рейтингу – які університети за конкурсом посідають гідні місця? Чи тривожить сьогодні професійну освітню школу України різке падіння міжнародних рейтингів наших провідних вишів? Навіть Київський національний університет імені Тараса Шевченка посів десь 541–547 місце [4]. Хиба можна назвати таку ситуацію прийнятною?

Отже, на нашу думку, не можна відривати традиційну історію від публічної історії. Ці історії – обидві – є частинами одного цілого – нашого з Вами буття.

Список літератури:

1. Болонський університет (Università di Bologna), м. Болонья (провінція Болонья). URL: <https://vyvchay.com/universita-di-bologna#programs> (дата звернення: 20.10.2020).
2. Лазуркевич С. Що таке «публічна історія»? URL: <https://theukrainians.org/shho-take-publiclna-istoriya/> (дата звернення: 15.11.2020).
3. Пройти IQ тест українською мовою. URL: iq-test.org.ua (дата звернення: 10.11.2020).
4. Світовий рейтинг університетів. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-52770462> (дата звернення: 13.10.2020).

Черняхівська О. М.
начальник видавничого відділу
Національний заповідник «Києво-Печерська лавра»
м. Київ, Україна

**ОСОБЛИВОСТІ І ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ ТОМУ
«КИЇВСЬКА ОБЛАСТЬ» УНІКАЛЬНОГО
ЕНЦИКЛОПЕДИЧНОГО ВИДАННЯ
«ІСТОРІЯ МІСТ І СІЛ УКРАЇНСЬКОЇ РСР У 26 ТОМАХ»**

29 травня 1962 р. було ухвалено постанову ЦК КП України 16/18-з «Про видання «Історії міст і сіл Української РСР»». Багатотомник мав бути реалізований на громадських засадах, до його створення пропонувалося долучити не тільки фахівців-науковців, а й краєзнавців на місцях. Головну редколегію видання очолив П. Тронько (заступник Голови Ради Міністрів УРСР) [1]. У обласних центрах було сформовано 25 обласних редколегій на чолі з секретарями відповідних обкомів і редколегію тому «Київ» на чолі з секретарем міськкому КПУ. Першим мав вийти друком наклад саме столичного тому. Відкривати його повинен був вступ до всього багатотомника з загальною історико-економічною характеристикою УРСР, а обласні томи мали видавати після нього почергово за алфавітом [2, с. 26]. Проте на самому початку цю ідею не вдалося реалізувати. Так, унаслідок низки причин столичний том ІМІС видали лише після томів «Харківська область» (1967) і «Полтавська область» (1967), у кінці 1968 р. Так само й том «Київська область» важко готували й опублікували лише 1971 р. [3]

Базуючись на згаданій вище постанові ЦК КПУ, бюро Київського обкому партії у липні 1962 р. ухвалило відповідне рішення – «Про видання «Історії міст і сіл Української РСР. Київська область»» [4, арк. 16]. При Київському сільському обкомі КПУ було створено обласну редколегію а чолі з секретарем обкому В. М. Дмитрук та районні комісії на місцях, очолювані секретарями райкомів партії з ідеології. Однак у перші роки робота над підготовкою нарисів і довідок з історії населених пунктів Київської області велася з великими перебоями, що можна пояснити зокрема частими змінами відповідальних

секретарів обласної редколегії (А. І. Долгополов – Т. Д. Суло – В. Т. Куценко – І. М. Курочкін – І. Г. Божок) [4, арк. 11-12].

Стан підготовки тому «Київська область» дещо покращився на початку 1965 р., коли після усунення М. С. Хрушова від влади наприкінці 1964 р. було об'єднано сільський та промисловий обкоми області.

25 березня 1965 р. відбулося розширене засідання Київської обласної редколегії ІМІС, у якому взяли участь майже 200 осіб: секретарі райкомів й міськкомів, голови районних і міських редакційних комісій, автори нарисів, викладачі ВНЗ Києва, співробітники відділу історії міст і сіл Інституту історії АН УРСР та ін. [5, арк. 153] Наряду відкрила голова обласної редколегії В. М. Дмитрук. Заступник голови обласної редколегії, доктор історичних наук, заступник директора Інституту історії АН УРСР, головний редактор «Українського історичного журналу» Ф. П. Шевченко виголосив доповідь «Про стан роботи над написанням історії міст і сіл Київщини». Відзначивши позитивні моменти проведеної роботи, він водночас наголосив, що чимало вже підготовлених нарисів вимагають значної доробки, поповнення новими даними, недостатньо використовувалися архівні матеріали, слабо були представлені питання розвитку культури населених пунктів. Доктор історичних наук, заввідділу історії міст і сіл Інституту історії АН УРСР О. А. Парасунько акцентував на типових помилках у нарисах, дав поради передусім авторам щодо поліпшення їхньої пошукової діяльності. П. Т. Тронько розповів про стан роботи над багатотомником у форматі всієї республіки, акцентувавши увагу на першочергових завданнях Київської обласної редколегії.

Однак й надалі роботи над обласним томом ІМІС просувалася мляво. Більшість підготовлених й зосереджених в обласній редколегії нарисів, авторами яких були переважно вчителі, були довідками, складеними на підставі обмеженого кола джерел: праць Л. Похилевича (насамперед «Сказания о населённых местностях Киевской губернии, или статистические, исторические и церковные заметки о всех деревнях, сёлах, местечках и городах, в пределах губернии находящихся» /К., 1864/), І. Фундукля та широко відомих документальних збірників «Боротьба за владу Рад на Київщині», «Київщина в роки громадянської війни», «Радянське будівництво на Україні в роки

громадянської війни». Обмежено було використано газетний фонд, автори майже не посилалися на архівні джерела.

На наступній нараді член Київської обласної редколегії Ю. Ф. Борщ, директор Державного архіву Київської області, стверджував, що обласна редакційна колегія «роками не збирається, що викладачі вузів не хочуть працювати над рукописами» [6, арк. 19]. Стан підготовки до видання обласного тому розглядали на засіданні Головної редколегії проекту 15 березня 1968 р. (прот. № 14). З питання доповідали Ф. Шевченко і старший науковий співробітник відділу ІМІС республіканського Інституту історії Г. Я. Сергієнко. З'ясувалося, що для доопрацювання нарисів, піднесення їхнього наукового рівня у 1965–1967 рр. таки залучали представників професорсько-викладацького складу вишів Києва. Проте вони поставилися до дорученої їм справи «без належної відповідальності, несумлінно і нарисів до відповідного науково-теоретичного рівня не довели», а обласна редколегія недостатньо контролювала цю роботу.

Констатували, що, незважаючи на те, що для виправлення становища 15 листопада 1967 р. було створено авторську робочу групу з 10-ти істориків і економістів під керівництвом доцента кафедри історії КППС Київського автошляхового інституту В. І. Шелудченка для доопрацювання й написання нарисів, вони не справлялися з великим обсягом роботи, над трьома районними нарисами взагалі ніхто не працював [7, арк. 7-8]. Із 78 нарисів по Київській області (13 міст, 21 селище міського типу й 44 центри сільрад) жодний не надавався на редагування й потребував або ґрунтовної переробки, або написання заново. Бракувало й вступного тексту про Київську область.

Для ліквідації загрозливої ситуації Г. Я. Сергієнко запропонував збільшити робочу групу до 30 осіб, зменшивши індивідуальне навантаження. На його думку, кожну довідку мали готувати історик і економіст, а робоча група потребувала надання окремого приміщення тощо. У цьому разі можна було б підготувати том до вересня 1968 р. й наприкінці року здати в УРЕ [7, арк. 10].

Головна редколегія погодилася з його рекомендаціями і вирішила надіслати їх до Київського обкому КП України, до якого звернулася з пропозицією вжити відповідних заходів.

Зрештою, втручання Київського обкому партії зрушило справу з місця, суттєво активізувавши діяльність робочої групи. На початку 1968 р. було вирішено відрядити членів групи й деяких місцевих авторів коштом відомств, де вони працювали, для опрацювання архівних матеріалів у Москву (доцент кафедри історії КПРС Київського політехнічного інституту В. І. Демидюк, В. І. Шелудченко); Ленінград (В. І. Шелудченко, В. В. Діденко); Подольськ (Архів Міністерства оборони СРСР; доцент кафедри історії Київського інституту культури А. О. Рутенко); Харків (доц. О. Г. Павловський). Допомогло авторському колективу виявлення документів і матеріалів у бібліотеках ім. В. І. Леніна (Москва) та ім. М. Є. Салтикова-Щедріна (Ленінград).

5 вересня 1968 р. бюро Київського обкому партії ухвалило постанову «Про підготовку до видання тому «Київська область»». Обласну редколегію знову критикували за мляве керівництво процесом. Тому затвердили новий склад редколегії тому, яку очолив секретар Київського обкому КПУ Фелікс Михайлович Рудич (1972–1988 рр. – завідувач відділу науки і учбових /навчальних/ закладів ЦК КПУ), його заступником став завідувач кафедри марксизму-ленінізму Київського педінституту іноземних мов доцент Б. Корольов, а відповідальним секретарем призначили працівника апарату обкому А. А. Майстренко. До редколегії входили провідні вчені-історики: члени-кореспонденти АН УРСР К. Г. Гуслистий, Ф. П. Шевченко, професори П. І. Бакуменко, М. І. Марченко, П. М. Шморгун та ін. [4, арк. 18-21]

Протягом вересня 1968 р. – травня 1969 р. напружену роботу вели у двох напрямках: написання й доведення готових текстів, а також заповнення фактичним матеріалом виявлених прогалин. Для неодноразового передруку матеріалів потребували значних коштів, які відпускав облвиконком [4, арк. 24].

Особливу увагу було приділено обласному нарису, над яким працювали П. П. Бачинський, Г. К. Макаренко, Ф. П. Шевченко, до яких приєдналися Г. Я. Сергієнко та Я. М. Серіщев. Викладення матеріалу було ускладнено тим, що саме у томі «Київська область» не було передбачено нарису про обласний центр – Київ, який вже отримав «власний том». Після підготовки остаточної версії її переглянули працівники всіх відділів обкому партії за компетенцією, всі цифрові дані перевірило й затвердило

обласне статуправління. Текст прочитали й члени бюро Київського обкому КПУ [4, арк. 24-25].

Проте на засіданні Головної редколегії ІМІС 5 квітня 1971 р. (прот. № 28) у присутності Ф. М. Рудича облредколегії закидали передання на виробництво «слабкого за своїм науковим рівнем» історико-економічного нарису до тому, де: «... мають місце значні хронологічні і тематичні прогалини у висвітленні історії області, особливо періоду Великої Вітчизняної війни 1941–1945 рр. та післявоєнного часу». Потребували вдосконалення стилю і мова викладення матеріалу [8, арк. 13].

Після доопрацювання та погодження нарису, 14 червня 1971 р. том «Київська область» обсягом 93 обл.-вид. арк. й накладом у 15 тис. прим. затвердила до друку Головна редакційна колегія ІМІС (прот. № 29) [8, арк. 19].

Список літератури:

1. Черняхівська О. М. «Історія міст і сіл Української РСР». URL: http://resource.history.org.ua/cgi-bin/eiu/history.exe?&I21DBN=EIU&P21DBN=EIU&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=eiu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=TRN=&S21COLORTERMS=0&S21STR=Istoriya_mist_i_sil_URSR
2. Тронько П. Т. До написання історії міст і сіл Радянської України. *Український історичний журнал*. 1963. № 2.
3. Історія міст і сіл Української РСР: В 26 т. / Головна редкол.: П. Т. Тронько (голова) та ін. Київ : Головна ред. УРЕ АН УРСР, 1971. Київська область / Редкол. тому: Ф. М. Рудич (голова) та ін. 791 с.
4. ЦДАВО України (Центральний державний архів вищих органів влади та управління України). Ф. 4633. Оп. 1. Спр. 75.
5. Макаренко Г. К. Розширене засідання Київської обласної редколегії «Історії міст і сіл Української РСР». *Український історичний журнал*. 1965. № 5.
6. ЦДАВО України. Ф. 4633. Оп. 1. Спр. 21.
7. ЦДАВО України. Ф. 4633. Оп. 1. Спр. 23.
8. ЦДАВО України. Ф. 4633. Оп. 1. Спр. 35.

НАПРЯМ 4. АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ПОЛІТИЧНИХ НАУК

Бобик А. Б.

студентка II курсу

факультету міжнародних відносин

Науковий керівник: Дорош Л. О.

кандидат політичних наук,

доцент кафедри політології та міжнародних відносин

Інститут гуманітарних та соціальних наук

Національного університету «Львівська політехніка»

м. Львів, Україна

КЛЮЧОВІ НАПРЯМКИ ТА ФОРМИ ЗОВНІШНЬОПОЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ У ЧАС ПАНДЕМІЇ COVID-19

Криза, спричинена пандемією Covid-19, охопила всі сфери життєдіяльності та стала новим глобальним викликом XXI століття. Запровадження в державах надзвичайного стану та санітарно-епідеміологічних заходів значно вплинуло на подальший розвиток держави у різних сферах. Головно пандемія COVID-19 спричинила зменшення внутрішнього та зовнішнього попиту та наблизила регіональні економіки до рецесії. Згідно з прогнозом Міжнародного валютного фонду (World Economic outlook, April 2020) спад глобальної економіки в 2020 р. очікується набагато гіршим, аніж спад під час фінансової кризи 2008 р. [3].

Пандемія COVID-19 спричинила кризу, яка стала загрозою для глобальної та регіональної безпеки. Відбулись значні зміни у здійсненні міжнародної політики, а внутрішня стабільність національних держав похитнулась. Пріоритетним напрямком міжнародної політики стало забезпечення захисту національних інтересів держави в дистанційному форматі. Глобального поширення набули нові способи дистанційного забезпечення реалізації національних інтересів на міжнародному рівні.

Багатосторонні формати співпраці перейшли на рівень онлайн-платформ, а кількість традиційних візитів значно зменшилась.

Період епідемії COVID-19 настав саме в той період, коли Україна перебувала у стані так званої політичної кризи. Швидко, порівняно з іншими європейськими країнами заходи, які новостворений уряд вжив для боротьби з COVID-19, вберегли Україну від повторення італійського сценарію. У відповідь на пандемію уряд запровадив у всіх областях режим надзвичайної ситуації та ввів обмежувальні заходи для авіаційного, залізничного, закордонного та міжміського сполучення.

Пандемія змушує держави шукати нові форми та методи ведення дипломатичної діяльності. У випадку України вплив пандемії був значним, проте, варто зазначити, що значного погіршення у двосторонніх дипломатичних відносинах України з іншими незалежними державами вдалось уникнути. Згідно з дослідженням Міжнародного центру перспективних досліджень (МЦПД) успішною подією для України в 2020 р. стало проведення XXII саміту Україна-ЄС [6]. Президент Європейської Ради Шарль Мішель зазначив, що за останній рік Україна досягла успіхів в імплементації Угоди про асоціацію України з Європейським Союзом. Також Шарль Мішель наголосив на тому, що Угода про асоціацію є найбільш амбітною серед усіх угод ЄС з іншими країнами та зазначив, що поглиблення співпраці Україна-ЄС створить умови для поступової інтеграції України у внутрішній ринок ЄС [4].

Ще одним результативним напрямком зовнішньої політики України у 2020 році стало поглиблення співпраці Україна-НАТО. 12 червня 2020 року Україна отримала членство у Програмі розширених можливостей НАТО. Це членство є результатом значного внеску України в міжнародну безпеку і є надзвичайно важливим для подальшого поглиблення співпраці Альянсу з Україною [6].

Попри карантинні обмеження серед форм дипломатичної діяльності збереглись й візити високопосадовців до інших країн та до України. Одним з найбільш важливих візитів президента України Володимира Зеленського у 2020 році був офіційний візит до Великобританії. Результатом цього візиту стало підписання Угоди про політичне співробітництво, вільну торгівлю та стратегічне партнерство, а також отримання кредитних гарантій.

Після зустрічі з президентом України прем'єр міністр Великобританії Борис Джонсон написав у Twitter пост, в якому заявив, що Великобританія є найпалкішим прихильником України та повністю віддана підтримці суверенітету України [2].

Також під час офіційного візиту В. Зеленського до Великобританії було підписано меморандум про посилення співпраці у військовій та військово-технічних сферах між міністром оборони України та державним секретарем з питань оборони Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії. [7].

У 2020 році ще одним важливим напрямком розвитку двосторонніх відносин стала Туреччина, яка відіграє важливу роль у розвитку зовнішньополітичної діяльності в регіоні Південно-Східної Європи і саме тому постає надійним партнером для двосторонніх відносин з Україною. Робочий візит В. Зеленського, який розпочався 16 жовтня 2020 року, виявився досить успішним, а підсумком цього візиту стало підписання декількох документів про військову співпрацю та обговорення питань майбутньої співпраці у сфері безпеки [6].

Подальший розвиток та зміцнення україно-польських відносин є одним з провідних напрямків зовнішньої політики України. Результатом вдалої співпраці України та Республіки Польща у 2020 році є започаткування та впровадження в дію нового проекту – Любінського трикутника та підписання низки угод під час візиту президента Польщі Анджея Дуди в Україну. Проект Любінського трикутника відкрив нові можливості для тристоронньої співпраці України, Польщі та Литви [1].

До вагомих внесків у розвиток зовнішньої політики України в період пандемії COVID-19 варто долучити повноцінне членство України в «Партнерстві Біарріц», підписання в Австрії Угоди про співпрацю в галузі підтримки дітей та сімей у Луганській області та Угоди про співробітництво між Київською областю та Федеральною землею Нижня Австрія, підписання низки угод про двосторонню співпрацю між Україною та Словаччиною, а також підписання низки угод та меморандумів між Україною та Об'єднаними Арабськими Еміратами.

Вирішення збройного конфлікту на Сході України надалі залишається найважливішим аспектом зовнішньої політики України. Попри нові виклики, які створила пандемія COVID-19,

неабиякі труднощі у процесі вирішення конфлікту складає пряме небажання Російської Федерації виконувати Мінські домовленості. Під приводом пандемії тимчасово окуповані території Донбасу ускладнили доступ персоналу Спеціальної моніторингової місії ОБСЄ на тимчасово окуповану територію. Для об'єднання міжнародних зусиль у боротьбі з незаконною анексією Криму було оголошено намір створити новий інструмент – Кримську платформу [6]. Варто зазначити, що Європейський Союз висловив підтримку Україні у створенні цієї платформи, а Туреччина, США, Великобританія, Словаччина та Молдова дали згоду на участь в цій платформі. Перший саміт новоствореної платформи запланований на 23 серпня 2021 року.

14 вересня 2020 року Президентом України було затверджено нову редакцію Стратегії національної безпеки України, в якій стратегічними цілями України було визначено пріоритетну співпрацю України з Сполученими Штатами Америки, Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії, Федеративною Республікою Німеччина, Канадою, Французькою Республікою, а також країнами-сусідами та міжнародними організаціями. Основними загрозами національної безпеки України визначено поширення міжнародного тероризму та поширення вірусу COVID-19 [5].

Отже, аналізуючи зовнішню політику України в період пандемії COVID-19 можна дійти висновку, що попри обмеження зовнішньополітична діяльність України характеризувалась активністю та багатосторонністю. Вплив пандемії був помітним, проте Україна поступово змогла пристосуватись до наслідків епідемії COVID-19, а спад економіки виявився не таким значним, як прогнозували. Здійснення численних дипломатичних візитів, з дотриманням всіх карантинних вимог, мало результатом підписання успішних угод, договорів та меморандумів. Низка рішень Конституційного Суду, зокрема рішення про анулювання частини антикорупційного законодавства, відсутність реального верховенства права та незалежності гілок влади призвели до нової кризи довіри міжнародних партнерів до України та несуть загрозу для подальшого євроатлантичного курсу України. Отже, подальше налагодження взаємовигідних міжнародних відносин з іншими державами залишається важливим напрямком зовнішньої політики України.

Список літератури:

1. Банахевич Ю. Любінський трикутник відкриває перед Україною нові можливості [Електронний ресурс] / Юрій Банахевич // Укрінформ. – 2020, 23 грудня. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3159239-andrij-desica-posol-ukraini-v-polsi.html>;
2. Джонсон: Британія є найпалкішим прихильником України [Електронний ресурс] // Радіо Свобода. 2020, 8 жовтня – Режим доступу: <https://www.radiosvoboda.org/a/news-johnson-on-ukraine/30882872.html>
3. Економічний вплив пандемії Covid-19 на Україну (Берлін / Київ, квітень 2020 року) [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://trp.org.ua/wpcontent/uploads/2020/05/GET_UKR_PS_01_2020_ua.pdf;
4. Президент України: Ми будемо рухатися в напрямку угоди про «промисловий безвіз» із ЄС [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет представництво Президента України (від 6 жовтня 2020 року). – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/prezident-ukrayini-mi-budemo-ruhatisya-v-napryamku-ugodi-pro-64337>;
5. Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України» № 392/2020 [Електронний ресурс] // Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#Text>;
6. Тенденції 2020-го та прогноз на 2021-й: політика, економіка та зовнішні відносини України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://drive.google.com/file/d/12nkVY4RNDFeaeZPEWJ59XdPIC7xqm5d7/view>;
7. У присутності Президента підписано Меморандум про посилення співпраці між Україною та Великою Британією у військовій і військово-технічній сферах [Електронний ресурс] // Офіційне інтернет представництво Президента України. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/news/u-prisutnosti-prezidenta-pidpisano-memorandum-pro-posilennya-64365>

Бондарчук Я. В.

студент

Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Черкаси, Україна

**ПРОБЛЕМА «ВИКРАДЕНИХ ГРОМАДЯН»
У МІЖДЕРЖАВНИХ ВІДНОСИНАХ КНДР І ЯПОНІЇ
У 1990-Х – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ 2000-Х РР.**

Актуальність теми. «Північнокорейська проблема» займає особливе місце у зовнішньополітичних діях країн Тихоокеанської Азії. За останні два десятиліття Північна Корея набула значення одного з головних дестабілізуючих регіональних факторів. В Японії Північна Корея вважається джерелом найбільш серйозних загроз безпеці. На сьогоdnішньому етапі відносин Японія розглядає ракетну програму Північної Кореї як головну загрозу для власної безпеки. Перспективи налагодження нормальних відносин ще більше ускладнюються через проблеми, що пов'язані з викраденнями японських громадян спецслужбами КНДР у другій половині ХХ ст.

Мета: вивчити проблематику «викрадених громадян» у сфері міждержавних відносин КНДР та Японії у 1990-х – першій половині 2000-х рр.

У японському сприйнятті військова загроза з боку Північної Кореї не закінчується проблемою, пов'язаною з виробництвом зброї масового знищення, але також включає можливість нападу на Японію з застосуванням балістичних ракет. Японською відповіддю на запуск Північною Кореєю балістичної ракети «Тепхо Донг-1» у серпні 1998 р., стало припинення поставок гуманітарної допомоги, закриття всіх авіарейсів між країнами. Крім того, усвідомлення вразливості Японії стало причиною початку оборонного співробітництва з Південною Кореєю, а також спільної японо-американської розробки і розміщення навколо Японії систем протиракетної оборони (ПРО)[1, с. 170].

У той же час між Японією і Північною Кореєю існує так звана «проблема викрадених» – японських громадян, що були захоплені північнокорейськими спецслужбами

у 1970–1980-ті рр. Проблема «викрадених громадян» в останнє десятиліття викликала широкий резонанс в японських засобах масової інформації та серед громадськості, що вимагає від політиків приділити цій темі першочергову увагу [1, с. 170–171].

Оскільки «північнокорейська проблема має для Японії свою специфіку, японський уряд докладає власних зусиль для її вирішення. Японія використовує метод «тиску і переговорів». Тиск полягає в накладенні економічних санкцій. Переговори проводяться як на двосторонній, так і на багатосторонній основі.

Прем'єр-міністр Коїдзумі у вересні 2002 р. відвідав Пхеньян. Його візит відбувся на тлі серйозних змін міжнародної обстановки: оголошення президентом США Дж. Бушем війни з міжнародним тероризмом і початку воєнних кампаній проти Талібану та Аль-Каїди в Афганістані після терактів у США 11 вересня 2001 р. На думку західних експертів, побоювання посилення позиції США щодо Пхеньяну, а також необхідність залучення закордонної допомоги для виживання режиму, змусили Кім Чен Іра шукати зближення з Японією[2].

Кім Чен Ір особисто визнав факти викрадення Північною Кореєю японських громадян. Північнокорейський лідер пообіцяв провести розслідування за всіма фактами викрадень. Також було визнано факт смерті 8 викрадених. Крім того, у Пхеньянській декларації, підписаній за підсумками японо-північнокорейського саміту, містився намір сторін нормалізувати двосторонні відносини та співпрацювати з питань регіональної безпеки. Пхеньян обіцяв накласти мораторій на ракетні запуски з 2003 р.

Підсумки першого японо-північнокорейського саміту були позитивно оцінені політиками і експертами в Японії. Підписання Пхеньянської декларації «відкрило можливість для створення багатостороннього діалогу з питань регіональної безпеки».

Зусилля міжнародного співтовариства щодо стабілізації ситуації навколо КНДР і вирішення ядерної проблеми вилилися в переговорний процес за участю США, Республіки Корея, Японії, Китаю, Росії і КНДР. Перший раунд шестисторонніх переговорів, присвячених «північнокорейській проблемі», пройшов 27–29 серпня 2003 р. Участь Японії виявилася істотним, але не вирішальним фактором шестистороннього процесу, в якому головну роль відігравали США і Китай. При цьому завдання

Японії щодо вирішення гуманітарних проблем змушувала її робити самостійні кроки на північнокорейському напрямку [3].

Таким кроком став другий візит прем'єр-міністра Коїдзумі в Пхеньян, який відбувся у травні 2004 р. через 20 місяців після першого. Цей візит приніс більш скромні результати у вигляді підтвердження північнокорейською стороною мораторію на ракетні випробування, прагнення до денуклеаризації Корейського півострова, а також дозволу сім'ям викрадених громадян воз'єднатися зі своїми сім'ями в Японії. Однак на цей раз в Японії позитивні оцінки візиту Коїдзумі були розбавлені стриманими заявами про невідповідність наданої допомоги і просування у вирішенні північнокорейської ракетно-ядерної проблеми, а також песимістичним настроєм більшості японців з приводу вирішення проблеми «викрадених громадян»[3].

Повернення п'яти «викрадених громадян» у 2002 р. викликало великий суспільний резонанс в Японії. «Викрадені» ставали головними героями численних телепередач і документальних фільмів, що транслювалися по японському телебаченню, брали участь у публічних лекціях і семінарах у багатьох японських містах. Залучення суспільної уваги до проблеми «викрадених громадян» викликало великий емоційний відгук у населення.

Національна асоціація порятунку японських громадян, викрадених Північною Кореєю (сукюкай), очолювана К. Сато, зайняла жорстку позицію по відношенню до інформації про смерть японців, чиє викрадення було визнано Кім Чен Іром. Члени організації вимагали від японського уряду з'ясувати обставини смерті і домогтися повернення в Японію останків всіх викрадених[4, с. 161–162].

Японські політики, перебуваючи під сильним тиском з боку громадськості, не мали змоги прогресувати у справі нормалізації відносин з Північною Кореєю без вирішення проблеми «викрадених громадян». Те ж стосується і позиції Японії з питання про надання Північній Кореї економічної допомоги.

Позиція Токіо будується на звинуваченнях Пхеньяну в тому, що він відмовляється розслідувати факти викрадень і смерті японських громадян, а також у тому, що північнокорейська сторона надає неправдиву інформацію. У 2004 р. Пхеньян повернув Токіо останки Екота Мегумі, викраденої в 1977 р. проведені тести ДНК не підтвердили приналежність останків

зниклої у віці 13 років дівчинку. Цей факт інтерпретувався в Японії як підтвердження того, що Північна Корея не має наміру співпрацювати з вирішення даної проблеми. Однак у 2005 р. авторитетний журнал «Nature» поставив під сумнів достовірність проведеного в Японії дослідження, фактично звинувативши уряд Японії «у використанні науки для вирішення політичних завдань» [5].

Змінив Коїдзумі на посаді прем'єр-міністра Японії в 2006 р. С. Абе, проголосив завдання розв'язання проблеми «викрадених громадян» одним з головних пунктів своєї зовнішньої політики. Були введені посади міністра і спеціального радника з проблеми «викрадених громадян». У жовтні 2007 р. відбулося перше засідання Штабу з вирішення проблеми викрадених громадян, очолюваного прем'єр-міністром, на якій був прийнятий документ, який розкриває «Основні заходи щодо вирішення цієї проблеми».

Незважаючи на заяви японського уряду, з 2006 р. Офіційні представники Північної Кореї наполягають на тому, що проблема «викрадених громадян» вирішена. Підставами для такої позиції, на думку Пхеньяна, служить повернення п'яти громадян, що залишилися живими та надання усіх наявних відомостей про померлих [5].

У листопаді 2010 р. «Штаб з вирішення проблеми викрадених громадян» видав оновлений документ, в якому висунув вісім пунктів політики Японії щодо вирішення зазначеної проблеми. Новими в даному документі можна вважати положення про посилення санкцій щодо Північної Кореї, про проведення публічних кампаній в Японії і за кордоном, які засуджують політику Північної Кореї; зміцнення міжнародного співробітництва з США, Республікою Корея та ООН з проблеми «викрадених громадян» [4, с. 162].

Тим самим уряд Японії продемонстрував розуміння, що власних зусиль для вирішення проблеми «викрадених громадян» недостатньо. З цим пов'язана спроба залучити зацікавлені країни, а також використовувати багатосторонні майданчики для донесення своєї позиції.

Нездатність вирішити «північнокорейську проблему» в осяжній перспективі робить застосування економічних санкцій одним з неминучих рішень для спонукання Пхеньяну до

переговорів. У той же час застосування Японією санкцій має обмежений вплив на поведінку Північної Кореї, оскільки обсяги японо-північнокорейського економічної взаємодії значно поступаються об'ємами взаємодії Північної Кореї з Китаєм і Південною Кореєю.

Список літератури:

1. Гринюк В. А. Деструктивная линия Японии на шестисторонних переговорах по урегулированию ядерной проблемы на Корейском полуострове // Актуальные проблемы современной Японии. Вып. 24. – М.: ИДВ РАН, 2009. – С. 169 – 195.
2. Захарченко И. Премьер-министр Японии посетит Пхеньян? [Электронный ресурс] / И. Захарченко. – 2003. – Режим доступа до ресурсу: <https://ria.ru/politics/20030706/403230.html>.
3. Танасійчук О. Главизовнішньополітичних відомств КНР і США обговорили у Пекіні ядерну проблему КНДР [Електронний ресурс] / О. Танасійчук. – 2006. – Режим доступа до ресурсу: https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/403284-glavi_zovnishnopolitichnih_vdomstv_knr__ssha_obgovorili_u_pekni_yadernu_problemu_kndr_513931.html.
4. Вода К. Р. Политика Японии в Тихоокеанском регионе в начале XXI века : дис. канд. політ. наук : 23.00.04 / Вода К. Р. – М., 2016. – 202 с.
5. Yokota died in 2004, not 1994 as Pyongyang claims: South activist [Электронний ресурс] // The Japan Times. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.japantimes.co.jp/news/2012/06/16/news/yokota-died-in-2004-not-1994-as-pyongyang-claims-south-activist/#.WtBuQ7GsbIU>.
6. Захарченко И. В Монголии КНДР и Японии проводят переговоры по двусторонним отношениям [Электронний ресурс] / И. Захарченко. – 2012. – Режим доступа до ресурсу: http://polpred.com/news?cnt_and=1&cnt=187&cnt_2=78&page=5.

Зан М. П.
кандидат історичних наук,
доцент кафедри політології і державного управління
факультету суспільних наук
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
м. Ужгород, Україна

**ПОЛІТИКО-ПАРТІЙНЕ ПРЕДСТАВНИЦТВО ЛІДЕРІВ
РУСИНСЬКИХ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ
ТОВАРИСТВ ЗАКАРПАТТЯ
НА МІСЦЕВИХ ВИБОРАХ 2020 РОКУ**

Закарпатська область є одним із чотирьох регіонів України з поліетнічним складом населення. Близько 20 % населення краю репрезентують етнічні громади угорців, ромів, румунів, росіян, словаків, німців, євреїв та ін. Водночас перший Всеукраїнський перепис населення 2001 року зафіксував також 10 090 осіб (0,8 %), які задекларували русинську етноідентичність; з них 6 724 чол. (66,6 %) назвали рідною русинську мову. Географія розселення русинської етнотрупи є неоднозначною: 43 % жителів, які визнали себе русинами, мешкають у містах Ужгороді та Мукачеві, 30 % – у населених пунктах Свалявського району [1, с. 35]. На державному рівні русини визнаються етнографічною групою українців подібно до гуцулів, лемків, бойків, литвинів і поліщуків. Поряд із цим громадські активісти стверджують про значно більшу репрезентацію русинської етнічності в закарпатському соціумі (від 400 до 600 тис. чол.) й констатують про нагальність їхнього офіційного визнання подібно до країн Центральної та Південно-Східної Європи.

Згідно офіційних даних станом на травень 2020 року в мультикультурному Закарпатті діяло 81 національно-культурне товариство, серед яких 11 (третя позиція за кількістю організацій після ромів і угорців) є русинськими. Водночас ряд національно-культурних товариств русинів не представлені в списку, який подає Центр культур національних меншин Закарпаття. Серед них – громадські організації «Сойм Підкарпатських русинів» і Закарпатське обласне підкарпаторусинське товариство імені Кирила і Мефодія (голова Димитрій Сидор), Закарпатське

обласне громадське об'єднання «Русинська Родина» (Василь Лендел), Закарпатська обласна громадська організація «Народна Рада Подкарпатской Руси» (Микола Староста), Закарпатський обласний благодійний фонд молодих русинських підприємців «Газда» (Юрій Головачко), Закарпатське народне об'єднання «Субкарпатія» (Микола Бурак).

Варто зауважити, що представники окремих русинських організацій брали участь у виборчій кампанії 2020 року. Це стосується трьох рівнів місцевої влади – окремих районних, міських і сільських рад.

Районні ради. За списками політичної партії «За майбутнє» (№ 25 у єдиному списку) до Берегівської районної ради балотувався голова *Закарпатського обласного науково-культурологічного товариства ім. О. Духновича*, безпартійний, пенсіонер **Юрій Продан**. У 1-му територіальному виборчому округу (далі – ТВО) він мав № 2 у партійному списку й отримав за результатами голосування 25 голосів виборців (1,89 % від квоти) [2], що не дозволило Юрію Продану стати депутатом ради.

Очільник громадської організації «Закарпатське обласне об'єднання «Крайове товариство подкарпатських русинів» а також голова громадської організації «Русинський край», безпартійний, тимчасово безробітний **Микола Бобинець** за списками політичної партії «За майбутнє» (№ 12 у єдиному списку) балотувався до Мукачівської районної ради у 4-му ТВО (№ 5). Він отримав 46 голосів виборців (2,43 % від квоти) й також не став депутатом районної ради [2]. Як зауважує Микола Бобинець, місцеві вибори більше нагадували «фінансові піраміди». Відтак більшість громадських активістів-русинів, які брали участь у кампанії, не були «бізнесменами з файним багажем фінансів», відтак партії «не хотіли, боялися» вкладати реальні кошти в таких кандидатів. Матеріальна підтримка від партії «За майбутнє» для керівника Крайового товариства подкарпатських русинів надавалася, водночас вона була не у такому розмірі, «щоб стати депутатом». Багато коштів передбачали видатки на помічників у проведенні виборчої кампанії, насамперед, спостерігачів на виборчих дільницях, яких практично не було. Це безпосередньо й вплинуло на загальні підрахунки голосів, які могли бути спотвореними для кандидатів від русинського громадського середовища краю [3, с. 1–2].

На думку Миколи Бобинця, формат проведення виборів 2020 року проілюстрував домінування партійних інтересів над суто місцевими потребами, локал-патріотичною складовою. Це є вкрай необхідним для русинів Закарпаття, тому громадським лідерам у перспективі варто «домовитися щодо єдиного, конструктивного напрямку. Руснаки мали б успіх, якби об'єдналися біля однієї партії». Зрештою «назріла необхідність у майбутньому працювати над проектом руснацької партії, бо з громадськими організаціями, без підтримки політичної сили, руснаки ніч ся не доб'ють в Україні» [3, с. 2].

Міські ради. Відомий лідер русинського руху 1990-х – 2000-х років на Закарпатті, голова «Сойму Підкарпатських русинів» і Закарпатського обласного підкарпаторусинського товариства імені Кирила і Мефодія, безпартійний, настоятель Христо-Воздвиженського православного собору Української православної церкви в Ужгороді **Димитрій Сидор** балотувався від партії «Опозиційна платформа – За життя» (№ 13 у єдиному списку) по 5-му ТВО (№ 3) до Ужгородської міської ради. Не зважаючи на проведену агітацію за політичну силу з елементами скандалу перед православним храмом в Ужгороді, він отримав 109 голосів (18,38 % від квоти) й зайняв 3-тє місце за черговістю кандидатів [2].

Голова Закарпатського обласного науково-культурологічного товариства ім. О. Духновича **Юрій Продан** також балотувався (№ 22 у єдиному списку «За майбутнє») до Виноградівської міської ради по 3-му ТВО (№ 3). За результатами голосування він здобув 22 голоси виборців (3,83 % від квоти), чого також не вистачило для перемоги на виборах. У цьому контексті учасник виборчої кампанії Юрій Продан справедливо відзначає про те, що з одного боку, політичні партії в краї не мали «лідерів, які б себе ідентифікували русинами або були симпатиками русинського руху»; «найбільшою проблемою є виродження русинської еліти за роки радянської влади та незалежної України». З іншого боку, «жодного кандидата-представника русинської організації політичні партії не поставили в прохідні списки». Третьою причиною електоральних невдач є також «недовіра русинських активістів до політичних партій через перманентну відсутність підтримки русинського руху. Так, за роки незалежності не створено жодної програми в жодному органі місцевого

самоврядування області щодо підтримки тих чи інших заходів русинських громадських організацій» [4, с. 2].

Сільські ради. Голова громадської організації «Русинський культурологічний клуб», безпартійний, вчитель Плосківського ліцею **Юрій Шипович** балотувався до Полянської сільської ради Мукачівського району (до адміністративної реформи була в межах Свалявського району – М.З.) від політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» (в єдиному списку № 17) по 2-му ТВО (№ 3) й отримав 58 голосів (25 % від квоти), зайнявши 5-те місце серед 8-ми кандидатів від партії [2]. У цій територіальній громаді проявилися «парадокси» виборчої системи, адже обрана депутаткою головною бухгалтеркою державного підприємства «Санаторій Поляна» Наталія Ковальчук від «Опозиційної платформи – За життя» за списками ЄБВО (№ 5) здобула всього 27 голосів (11,64 % від квоти) [2].

Варто також зауважити, що русинський громадський лідер Юрій Шипович набрав необхідні 25 % від квоти, але зайняв 5-те місце. Відтак до сільської ради по 2-му ТВО від політичної партії «Опозиційна платформа – За життя» потрапили четверо кандидатів, його попередників у списку: директор ТОВ «Планета – М Карпати» Петро Старенок (67 голосів; 28,88 % від квоти; по ЄБВО; в єдиному списку № 6), бібліотекарка с. Родникова Гута Ольга Матушак (119 голосів; 51,29 % від квоти; № 15 у єдиному списку), директорка Плосківського ліцею Інна Туряниця (156 голосів; 67,24 % від квоти; № 9 у єдиному списку) та директор ТОВ «ЗахідІнвест – 2000» Олександр Гнаткович (164 голоси; 70,69 % від квоти; № 2 в єдиному списку) [2].

Висновки. По-перше, для всіх кандидатів, лідерів і репрезентантів русинської громадськості Закарпатської області місцеві вибори 25 жовтня 2020 року завершилися невдало. Цьому «сприяла» нова виборча система «напіввідкритих» партійних списків і небажання партій ставити лідерів у «прохідний список».

По-друге, серед проаналізованих учасників електоральної кампанії 2020 року всі кандидати (! – М.З.) є позапартійними. Водночас вони балотувалися від імені двох політичних сил: «За майбутнє» (Юрій Продан, Микола Бобинець) та «Опозиційна платформа – За життя» (Димитрій Сидор, Юрій Шипович). Домінування цих партій можна пояснити в першу чергу: 1) близькістю опозиційної риторики названих партій в контексті

вимоги щодо визнання русинів окремою етнічною групою; 2) наближеністю кандидатів до обласних партійних лідерів, які симпатизують русинському руху та ототожнюються з русинською етнічністю. Зокрема, йдеться про першого кандидата від «Опозиційної платформи – За життя» Івана Чубірка.

По-третє, латентна підтримка русинського громадського руху й контрверсійне маніфестування ідентичностей «русин» і «закарпатець» не сприяють політичному іміджу лідерів русинських громадських організацій Закарпатської області. Очевидно, однією з причин є нав'язуваний тривалий час у мас-медіа негативний мем-образ «політичного русинства» та «русинського сепаратизму», що настроює потенційного виборця, локал-патріота. Прикметно, що ребрендингована під вибори регіональна політична сила «Рідне Закарпаття» взагалі не зверталася до ідеї русинства в культурологічному сенсі або ж мультикультуралізму як багатолітньої практики співіснування різних етнічних і конфесійних груп у регіоні.

Список літератури:

1. Зан М. Етнічні процеси на Закарпатті в сучасну добу. *Народна творчість та етнографія*. 2010. № 1. С. 31–42.
2. Місцеві вибори 2020. *Офіційний веб-портал Центральної виборчої комісії*. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001.html> (дата звернення: 17.11.2020).
3. Поточний архів автора. Інтерв'ю з головою громадської організації «Закарпатське обласне об'єднання «Крайове товариство подкарпатських русинів» і громадської організації «Русинський край» Миколою Бобинцем. 2 березня 2021 року. На 3 стор.
4. Поточний архів автора. Інтерв'ю з головою Закарпатського обласного науково-культурологічного товариства ім. О. Духновича Юрієм Проданом. 21 лютого 2021 року. На 2 стор.

Івлєва Є. С.
студентка II курсу
факультету міжнародних відносин
Науковий керівник: Дорош Л. О.
кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології та міжнародних відносин
Інститут гуманітарних та соціальних наук
Національного університету «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

МІФИ ЩОДО ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО НАТО

НАТО (Організація Північно-Атлантичного Договору) – це політично-військовий блок, який об'єднує 30 держав північноатлантичного регіону. З політичної точки зору держави НАТО об'єднані навколо цінностей демократії, мають можливість співпрацювати та звертатися щодо консультацій з питань оборони та безпеки, аби запобігти конфліктам. З військової точки зору їх співпраця спрямована на мирне вирішення суперечок, разом з тим, не виключаючи залучення військової сили задля врегулювання криз. Унікальність Альянсу полягає у забезпеченні зв'язку між двома континентами – Європою та Північною Америкою, що дає змогу консультиватися та співпрацювати, а також проводити разом багатонаціональні операції з управління кризовими ситуаціями.

Взаємовідносини України з НАТО є досить тривалими. Україна приєдналася до Ради Північноатлантичного Співробітництва у 1991 році, а у 1994 стала першою з пострадянських країн, що долучилась до програми «Партнерство заради миру». Представництво НАТО в Україні заснували у 2016 році, що стало найбільшим дипломатичним офісом у країні, яка не є членом Альянсу.

1997 року Президент України Леонід Кучма підписав «Хартію про особливе партнерство між Україною та НАТО», яка передбачала створення Комісії НАТО-Україна (КУН). Головна її роль – це поглиблення політичного діалогу і співробітництва для підтримки реформ в Україні через Щорічну Національну Програму (запроваджена 2009 року), яка визначає національні цілі реформ в Україні та річні плани їх реалізації. 9 липня 2016

року у Варшаві Комісія НАТО-Україна схвалила CAP (Комплексний пакет допомоги НАТО для України), що містив 40 заходів цільової підтримки у тринадцяти сферах. 3-4 квітня 2019 року держави-учасниці НАТО також затвердили *Пакет заходів з питань безпеки Чорного моря*.

Україна бере участь у програмі «Жінки, мир і безпека», Counter-IED (Improvised explosive device) та EOD (Explosive Ordnance Disposal). Останні дві стосуються знешкодження саморобних вибухових пристроїв та утилізації вибухо-небезпечних боєприпасів. НАТО надає рекомендації та долучає Збройні сили України до програм професійної військової освіти, а також у сфері військової медицини. Союзники забезпечують спорядження Збройних сил України та їх військовий вишкіл, а у липні, вересні та жовтні 2020 року проводилися спільні військові навчання Україна-НАТО [1].

Важливим фактором успіху до вступу у НАТО є отримання членства у Програмі розширених можливостей 12 червня 2020 року. 1 грудня 2020 року Міністр оборони України Андрій Таран оголосив, що Україна має амбіції отримати План дій щодо членства в НАТО на Саміті Альянсу 2021 року як демонстрацію рішення Бухарестського саміту 2008 року, коли домовились про вступ України та Грузії до організації. Останні події, як-от візит прем'єр-міністра Дениса Шмигала до Брюсселя 9-11 лютого 2021 року, свідчать що Україна є одним з основних кандидатів на вступ до членства до НАТО[4].

Відносини Україна-НАТО відбуваються у формі переговорів і консультацій: НАТО висуває параметри, досягнувши яких Україна може претендувати на членство в Альянсі. Однак, є чимало проблем, які стають на цьому шляху, як-от необхідність здійснення реформ у політичній та військовій сферах, а також реалізація євроатлантичних принципів: ефективної ліберальної економіки, спроможність витримувати конкуренцію з іншими ринковими силами всередині НАТО, спроможність взяти на себе зобов'язання, яких вимагає Північноатлантичний альянс; реалізація принципів демократії, свободи слова; верховенства права; свободи торгівлі; дотримання прав людини та громадянина; захист прав меншин тощо [3].

Водночас на шляху до вступу до Альянсу виникають та поширюються серед політичних еліт та пересічних громадян

міфи, які необхідно руйнувати, докладно пояснювати суспільству та елітам переваги та недоліки вступу до організації, основні моменти, щоби побудувати політично освічену громадськість та подолати наслідки гібридної війни Російської Федерації проти України.

Перший міф полягає в тому, що НАТО намагається втягнути Україну до своїх лав проти її волі. За Статтею 13 Вашингтонського договору країни-члени мають право виходу з організації, тому рішення держав щодо входу чи виходу з НАТО є суто їх суверенним вибором. За каденцій президентів Л. Кучми та В. Ющенка їх адміністрації заявили про прагнення нашої держави до членства, а Альянс тісно співпрацював з ними та заохочував до виконання певних змін у законодавстві, щоб відповідати стандартам блоку. За керівництва В. Януковича, коли його підлеглі зробили вибір на користь позаблоковості України, НАТО з повагою поставився до цього рішення та не змінив курсу підтримки реформування України.

Другим є міф, що вступ до НАТО вимагає безлічі витрат. Варто зазначити, що в Альянсі існує рекомендація щодо національних витрат на оборону країни-члена, яка складає приблизно 2% ВВП [3]. Вартість внеску України як члена організації є близькою до внеску Польщі та складатиме до 5 гривень на рік з громадянина України [3], а з 2014 року Україна виділяє понад 5% ВВП країни на сферу оборони, що відповідає всім вимогам Альянсу [5].

Третій міф, який зустрічається в пропаганді Російської Федерації та в думках старшого покоління населення України, що зі вступом Україна втратить свій суверенітет. Насамперед, міжнародна організація за своєю структурою та побудовою членства повинна базуватися та базується на принципах міжнародного права, які передбачають, що не можна посягати на суверенність тої чи іншої країни. Навіть, якщо країни не виступають з однією позицією, рішення в НАТО, які стосуються діяльності Альянсу чи його членів в рамках Альянсу, вирішуються на основі консенсусу. Так само як кожна країна-учасниця самостійно вирішує, чи брати їй участь у певній військовій операції НАТО, чи ні.

Четвертим є міф, що Україна може самотужки забезпечити власну безпеку. Так, наша країна за останніми рейтингами

посідає 25 місце за потужністю армії [6], але її сил не вистачає, щоб мирно та без жертв завершити конфлікт на Сході України, повернути анексований Крим. Нові загрози безпеці ставлять проблему вибору. За допомогою НАТО Україна зможе досягти не тільки більшої військової могутності, а й завершити конфлікт. Дилема є в тому, що НАТО не дозволяє членство в організації країні, що має територіальні суперечки, але співпраця з найбільшими організаціями з безпеки та миру та перспективне членство вирішує й до того складну ситуацію, що сталась на теренах нашої країни [3].

П'ятий міф звучить як «реакція НАТО на дії Росії суперечить Основоположному акту про взаємні відносини, співпрацю і безпеку між Російською Федерацією і Організацією Північноатлантичного договору». Згадуючи його положення, можна зазначити, що в усі сторони узгодили засадничі принципи, якими керується НАТО. Альянс неухильно виконує вказані зобов'язання. Росія, навпаки, анексувала Кримський півострів, підтримує насильницький сепаратизм на Сході України та вимагає заборони на вступ України до НАТО, тобто намагається керувати іншою незалежною державою та встановлювати свої порядки у світі [2].

Ще один міф передбачає: НАТО намагається оточити Росію, а Україна – лише інструмент цього. Росія має кордони по суходолу з 14 країнами, лише п'ять з яких є членами НАТО. Отже, таке твердження є безпідставним. Поза межами території країн Альянсу суттєва військова присутність НАТО, яка виконується за мандатом ООН, є лише у Косові, Афганістані та в акваторії Африканського Рогу. До анексії Криму та окупації Донбасу Росія також забезпечувала підтримку афганської місії та співпрацювала з НАТО в межах боротьби проти піратства [3].

Насправді таких міфів набагато більше. Вони розповсюджені по регіонах нашої країни та показують проблеми не тільки в інформаційній та національній безпеці, а й у свідомості нашого народу, його політичній неосвіченості. В Україні є чимало проблем, головно конфлікт з Росією, нереалізовані реформи, слід провести інституалізацію державних механізмів, які дозволяли б їм забезпечити більшу прозорість та підзвітність державних установ. Україна потребує армії нової якості, яка має захищати державу, прозорого військового бюджету та виконання

фінансових зобов'язань щодо розбудови збройних сил і внесків в бюджет НАТО, впровадження інформаційних технологій та високоточну зброю, проведення її стандартизацію, регулярний обмін секретною інформацією між країнами-учасницями та їх захист відповідно до вимог НАТО, виконання угод, на яких ґрунтується Стратегічна концепція Альянсу, боротьби з корупцією, клановістю, бюрократизмом та наближення українського внутрішнього життя до стандартів країн-учасниць Північноатлантичного Альянсу. Але, перш за все, треба не допустити більшого впливу на свідомість наших громадян від країни-агресора. Звичайно, питання про вступ не зводиться лише до «домашнього завдання» від блоку, але ця багатостороння робота впроваджена задля успішної співпраці та інтеграції в євроатлантичний простір, курс до якого зазначено в Конституції України.

Список літератури:

1. «Дні НАТО в Україні» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dduvs.in.ua/wpcontent/uploads/2020/11/Prezentatsiya-Dni-NATO-v-Ukrayini-2_compressed-1.pdf;
2. Відносини НАТО-Росія: міфи та реальність [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_111767.htm?selectedLocale=uk;
3. Корнієнко В. О. Україна в Європі і світі: електронний навчальний посібник / В. О. Корнієнко. – Вінниця: ВНТУ, 2018.
4. Столберг – Шмигало: двері НАТО відкриті для України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3187632-stoltenberg-smigalu-dveri-nato-vidkriti-dla-ukraini.html>;
5. Телюк К.Ф. Фінансування національної оборони України / К.Ф. Телюк, В.В. Сокур. // Вісник Університету банківської справи. 2015. № 1. С. 96–102.
6. Україна 25 у світовому рейтингу найпотужніших армій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrmilitary.com/2021/01/top-army.html>.

Козерод О. В.

*доктор історичних наук, старший науковий
співробітник*

Інститут політичних і етнонаціональних досліджень
імені І. Ф. Кураса Національної академії наук України
м. Київ, Україна

ХАРАКТЕРНІ ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ЄВРЕЙСЬКОЇ ГРОМАДИ ФРАНЦІЇ У 2020-2021 РР.

Протягом останніх десятиліть Франція є країною з найбільшим єврейським населенням в Європі, і «єврейська тема» присутня в політичному житті цієї країни найбільш виразно. Після виходу Великобританії, із її 300-тисячною єврейською общиною, зі складу ЄС переважна більшість євреїв Європи проживає у Франції, а тому позиція офіційного Парижа щодо тієї чи іншої проблеми, пов'язаної із життям єврейської общини, є як ніколи важливою. Період пандемії позначився не лише на падінні рівня злочинності у Франції та Європі в цілому, але частково й на рівні антисемітських злочинів. За даними Служби безпеки євреїв Франції (Service de Protection de la Communauté Juive) кількість антисемітських інцидентів у Франції 2020 року знизилася на 50% у порівнянні із попереднім роком, проте кількість фізичних нападів на ґрунті антисемітизму практично не змінилася, незважаючи на карантин, пов'язаний із пандемією Covid-19. Усього 2020 року SPCJ зареєструвала 339 інцидентів у порівнянні з 687 випадками 2019 року. Згідно з даними річного звіту організації, опублікованого 27 січня 2021 року, 44 з 45 випадків із загальної кількості були фізичними нападами на євреїв. В одному з випадків 29-річний чоловік був побитий двома темношкірими хуліганами, що називали його «брудним євреєм». Це сталося в ліфті будинку в Парижі, де живуть батьки постраждалого. Теорії змови, пов'язані з пандемією Covid-19, склали більшість задокументованих онлайн-проявів антисемітизму, зазначалося в доповіді SPCJ [1].

Одним з найгучніших проявів антисемітизму, що обговорювався практично всім французьким суспільством, став випадок в Страсбурзі, де базується Європейський Парламент і який є

важливим центром політичного життя країни. Під час інциденту французька поліція заарештувала нелегального мігранта з Алжиру, який, працюючи кур'єром в Страсбурзі, відмовився доставляти їжу до двох кошерних ресторанів, заявивши, що він «не обслуговує євреїв». Депутат французького парламенту Меєр Хабіб написав про це 13 січня 2021 року, після чого історія облетіла усі світові ЗМІ. Після того, як Едін скасував замовлення від єврейських організацій в службі Deliveroo, правоохоронні органи почали розслідування у справі про релігійну дискримінацію. У Франції й більшості інших країн ЄС діють закони, що забороняють відмовляти в наданні комерційних послуг на підставі раси, етнічної приналежності, віросповідання, зовнішності, статі та інших ознак [2].

Інший випадок мав менший резонанс на території Франції, проте так само сильно вразив єврейську світову спільноту. Французенка, яка зайняла друге місце на загальнонаціональному конкурсі краси «Міс Франція», отримала численні загрози в Твіттері з боку антисемітів після того, як розповіла суддям конкурсу про те, що її батько – ізраїльтянин. «У мене найрізноманітніше коріння: моя мати сербохорватка, батько – італієць ізраїльського походження. Це подарувало мені пристрасть до географії та пізнання інших культур», – зазначила Ейпріл Бенаюм 19 грудня 2020 року під час проведення конкурсу. Після цього вона отримала потік погроз в Твіттері, зазначає газета «Джерузалем пост». Їй писали: «Гітлер забув про тебе» і погрожували розправою. Міністр внутрішніх справ Франції підтримав дівчину, заявивши, що правоохоронні органи «займаються цією справою», яку він назвав «шокуючою». 21-річна Бенаюм носить титул «Міс Прованс», зазначає сьогодні ЖТА. Амандін Петі, яка виграла конкурс «Міс Франція», вже заявила, що ці твіти «дуже розчаровують» і вона «повністю підтримує» Ейпріл [3].

В цілому погрози й напади на євреїв у Франції протягом 2020 року залишалися на традиційно високому рівні. В країні є дуже сильним побутовий антисемітизм, який багато колишніх членів общини, що переїхали до Ізраїлю, називають основною причиною від'їзду з країни. При цьому поліцейські реагують доволі оперативно, беручи до уваги рівень небезпеки терористичних атак, які найчастіше спрямовані на представників

єврейської національності та єврейські громадські об'єкти. Так, наприклад, французька поліція заарештувала двох дорослих та двох неповнолітніх громадян, підозрюваних в нападі на єврейську сім'ю. Інцидент стався неподалік від Парижа 17 грудня. «Вчора вночі, під час Хануки, сім'я з Обервільє піддалася нападу через те, що вони євреї. І це – у Франції в 2020 році. Зловмисників оперативно затримали представники правоохоронних органів. «Вони повинні бути покарані у зв'язку з серйозністю цих фактів»[4], – написав у Твіттері міністр внутрішніх справ Франції Джеральд Дарманін. Як повідомляє Le Parisien, до інциденту з машини сім'ї лунали пісні на івриті, що й могло стати причиною нападу антисемітів. Комуна й північне передмістя Парижа Обервільє – досить бідний муніципалітет, де проживає велика кількість людей, що сповідує іслам, і в якому знаходиться єврейська школа. «Інцидент нагадує про хиткість становища євреїв, що ідентифікують себе як такі у Франції» [5], – зазначила репортеріві Le Parisien президентка Союзу єврейських французьких студентів (UEJF) Неомі Мадар.

Важливою частиною антисемітської риторики у Франції протягом 2020 року залишалися різноманітні теорії змови, що містять звинувачення євреїв в організації пандемії коронавірусу. «Антисемітизм переслідував французьке суспільство протягом століть, спалахуючи під час кризи – особливо під час епідемій», – відзначило з цього приводу сьогодні агентство ЖТА. Наприклад, у XIV столітті багато євреїв було вбито у Франції під час епідемії «Чорної Смерті» після того, як їх звинуватили у розповсюдженні хвороби шляхом отруєння колодязів. В одному тільки Страсбурзі, згідно з даними з книги історика Роберта Готфріда, присвяченій цьому періоду французької історії, 2000 євреїв були спалені живо за наказом місцевої ради. «Це глибоко сумно й огидно, але пандемія коронавірусу – це нагадування про те, що євреїв будуть звинувачувати в будь-якій епідемії, чи то сьогодні, чи то 1347 року», – сказав Марк Нобель, історик, який з 2002 року очолював департамент досліджень в CRIF – зонтичної групи французьких єврейських общин.

Протягом декількох тижнів 2020 року карикатура на Аньєс Бузін (міністр охорони здоров'я Франції у 2017–2020 роках), зображену у вигляді єврея, що виливає отруту в колодязь, обійшла багато засобів масової інформації. Карикатуру було

передруковане в ЗМІ та опубліковане в соціальних мережах десятки тисяч разів, зазначає ЖТА. Ще одне вірусне зображення, що розійшлося по мережах, демонструє антисемітську карикатуру «Щасливий торговець» із усміхненим євреєм, що потирає долоні. На карикатуру було накладено обличчя Бузін. Окрім того, є широко поширеним відео, в якому Бузін та її чоловіка Іва – також єврея за національністю – звинувачують в тому, що вони відмовилися від використання хлорохіну – протималярійного препарату, який у якості можливої протитрути від коронавірусу рекламують деякі особи, включно з президентом Дональдом Трампом. Але ефективність дії препарату на коронавірус не доведено. Ролик отримав 170 000 переглядів на YouTube, а потім був вилучений. Ален Сорал, заперечувач Голокосту, неодноразово засуджений за розпалювання ненависті до євреїв, сказав в даному відео, розміщеному ним на YouTube, що вірус використовується «світським суспільством, яке нам заборонено називати», яке «хоче заробити на французах, аби послабити їх величезною кількістю загиблих» [6].

Слід зазначити, що влада Великобританії вела найефективнішу боротьбу з антисемітизмом в Європейському Союзі. Уряд одним з перших визнав суворе визначення антисемітизму, запропоноване Міжнародним Альянсом в пам'ять про Голокост (IHRA), і наразі примушує зробити те ж саме місцеву владу, вищі, відомства, ретельно відстежуючи випадки антисемітизму та охороняючи общину за допомогою фахівців Community Security Trust. У Франції справи йдуть дещо гірше, і на уряд цей шлях тільки чекає в майбутньому. Тим не менш, його треба буде пройти, враховуючи Brexit та необхідність «повести за собою» уряди інших країн, аби показати приклад толерантності й поваги до прав національних меншин, декларовані Францією в багатьох міжнародних документах.

Список літератури:

1. Que disent les chiffres de l'antisemitisme en 2020 // La Regle Du Jeu. – 8 February. -2021. URL: <https://laregledujeu.org/2021/02/08/36837/que-disent-les-chiffres-de-l-antisemitisme-en-2020/>

2. Deliveroo driver jailed for refusing orders from Jewish restaurants// Euronews. 15 January 2021. URL: <https://www.euronews.com/2021/01/15/deliveroo-driver-jailed-for-refusing-orders-from-jewish-restaurants>
3. Miss France runner-up attacked online for saying her father is Israeli// Jerusalem Post. 21 December 2020. URL: <https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/miss-france-runner-up-attacked-online-for-saying-her-father-is-israeli-652760>
4. French Jewish family assaulted after playing Hebrew songs in their car// Jerusalem Post. 19 December 2020. URL: <https://www.jpost.com/diaspora/antisemitism/paris-jewish-family-assaulted-after-playing-hebrew-songs-in-their-car-652618>
5. Там само.
6. An unwanted symptom of the coronavirus crisis in France: Anti-Semitic conspiracy theories // JTA. 2 April 2020. URL: <https://www.jta.org/2020/04/02/global/an-unwanted-symptom-of-the-coronavirus-crisis-in-france-anti-semitic-conspiracy-theories>

Максимець В. Т.
студентка II курсу
факультету міжнародних відносин
Науковий керівник: Дорош Л. О.
кандидат політичних наук, доцент
Національний університет «Львівська політехніка»
м. Львів, Україна

«ПІВНІЧНИЙ ПОТІК – 2»

ЯК ФАКТОР УКРАЇНСЬКО-НІМЕЦЬКИХ ВІДНОСИН

У сучасному світі діяльність держав у сфері енергетики є не лише можливістю втілення їх економічних інтересів, але й посилення їх впливу у системі міжнародних відносин. Країни, які володіють енергоресурсами та інфраструктурою їх постачання, мають значні можливості для реалізації своїх інтересів на міжнародній арені. Сьогодні існує велика кількість проектів у

сфері енергетики, які допомагають державам використовувати чинник постачання енергоресурсів у своїй зовнішній політиці і завдяки цьому володіти певними важелями впливу. Найважливішим проектом на порядку денному є «Північний потік – 2», навколо якого вже не один рік точаться суперечки та невизначеність.

Будівництво «Північного потоку – 2» було розпочато у 2018 році. Його головна мета – забезпечити щорічне прокачування 55 млрд кубометрів природного газу безпосередньо з Росії до Німеччини.

Міжнародна спільнота неоднозначно відреагувала на цей проект, адже Європейський Союз умовно розділився на два табори – ті, хто підтримують будівництво «Північного потоку – 2» і ті, хто його засуджують. Австрія, Франція, Швеція, Фінляндія, Норвегія, Чехія та Данія, не бажаючи псувати стосунки з Німеччиною, яка має потужний авторитет серед країн ЄС, стали на підтримку цього проекту, шукаючи і для себе вигоду. Є також країни, які залишаються осторонь, маючи двояку позицію щодо газопроводу. Італія, Греція, Велика Британія та Нідерланди формально не підтримують «Північний потік – 2», але водночас не хочуть його блокувати і ставати на шляху у Німеччини.

Головними противниками «Північного потоку – 2» на сьогодні є Україна, США, Словаччина, Польща та Балтійські країни. Хоч і вказані країни виступають адвокатами України в ЄС, передусім вони захищають свої інтереси, адже це питання їхньої національної безпеки, оскільки вони розташовані на передовій геополітичного протистояння між Заходом та Росією у Східній Європі. Сполучені Штати також критикують «Північний потік – 2» і порівняно з іншими країнами, своє незадоволення цим проектом виражають введенням санкцій проти більшості міжнародних компаній, які фінансують і здійснюють прокладання газопроводу. На сьогодні з проекту «Північний потік – 2» вже вийшло 18 компаній, серед яких AEGIS ManagingAgency, BakerHughes, Arch Insurance Ltd, AXA Group та ін.

Саме через введення американських санкцій у грудні 2019 року реалізацію проекту довелося заморозити на рік. З нього вийшла швейцарська компанія Allseas, яка безпосередньо займалася прокладанням труб по дну Балтійського моря. Це рішення було викликане небажанням потрапляти під введені

санкції США. Цей приклад наслідували і низка інших європейських компаній, які повинні були забезпечувати безпеку, страхування і сертифікацію споруджуваного газопроводу. Не дивлячись на введення санкцій та вихід з проекту потужних фінансових компаній, будівництво газопроводу продовжується. На сьогодні, згідно з більшістю оцінок, готовність «Північного потоку – 2» вже перевищує 90%, що вкрай турбує українську владу.

«Північний потік – 2» для України несе перш за все геополітичну небезпеку, починаючи від втрати фінансових надходжень, які є значними для української економіки. У випадку завершення будівництва «Північного потоку – 2» в майбутньому може зникнути попит на потужності української ГТС, що призведе до втрат, ризиків та загроз для України. Другим не менш важливим наслідком закінчення прокладання газопроводу може стати втрата взаємозалежності між ЄС та Україною, адже сьогодні ЄС потребує газопостачання через Україну, а Росія – своїх прибутків. Тому «Північний потік – 2» може зменшити інтереси серед європейських країн до України, що також означає більше можливостей для Росії дестабілізувати ситуацію в країні, тобто можливість діяти проти України навіть агресивніше, ніж це відбувалося у 2014 році під час окупації Криму та територій на Сході України.

Українське суспільство бурхливо відреагувало на продовження будівництва «Північного потоку – 2», адже більшість людей не розуміють як Німеччина може засуджувати дії Росії на Сході України, на Кримському півострові, у справі отруєння російського опозиціонера Олексія Навального і водночас погоджуватись та фінансувати прокладання газопроводу. Виникають сумніви, чи дійсно Німеччина притримується своєї позиції стосовно України.

До 2014 року Україна не була пріоритетною на порядку денному ФРН, адже німецькі політики та більшість суспільства розглядали Україну лише як пострадянську країну, де панують олігархи та корумповані політичні еліти. Євромайдан, анексія Криму Росією та війна на Донбасі кардинально змінили ситуацію. Україна вийшла зі «сліпої зони» Німеччини та стала важливою в зовнішній політиці ФРН. Берлін, підтримуючи територіальну цілісність та суверенітет нашої держави, став ключовим

посередником між Україною та Росією, починаючи з 2014 року. Окрім цього, Німеччина відіграла ключову роль у запровадженні, продовженні та посиленні санкцій ЄС проти Росії та в наданні фінансової допомоги Україні.

Однак сьогодні виникає питання «Якими будуть стосунки між Україною та Німеччиною по закінченню будівництва «Північного потоку – 2»?» Відповідь складно дати, адже це зрозуміло, що передусім у зовнішній політиці будь-якої країни пріоритетом завжди були і будуть власні інтереси. Політичні лідери ФРН по різному пояснюють свою підтримку цього проекту. Зокрема, Президент Німеччини Франк-Вальтер Штайнмайер вважає «Північний потік – 2» чи не останнім містком між Росією та Європою після багаторічного погіршення зв'язків Берліна і Москви. Також політик згадує про напад нацистської Німеччини на СРСР 22 червня 1941 року та 20 млн. жертв, тобто дає зрозуміти, що підтримуючи будівництво газопроводу, ФРН передусім бажає залагодити вину перед СРСР [2]. Але чому Німеччина повинна нести свою історичну відповідальність і спокутувати свою вину за варварські злочини нацистської окупації лише перед Росією, не згадуючи повну історію та мільйони жертв в Україні? [2]

Канцлер Німеччини Ангела Меркель розглядає «Північний потік – 2» як питання суто економічної сфери, тому його не можна змішувати з політикою, але також не заперечує той факт, що цей проект може мати політичні наслідки і відіграти велику роль у трансатлантичному просторі [1].

На сьогодні є декілька варіантів розвитку подій. Перший передбачає використання трубопроводу як «запірного механізму», тобто припинити поставки газу по «Північному потоку – 2», якщо Росія скоротить обсяги газу, що транспортуються через Україну. Другий варіант передбачає тимчасову зупинку будівництва на час продовження переговорів між ФРН та США. І третій сценарій передбачає значне збільшення інвестицій країн ЄС в енергетичний сектор України і посилення співпраці в галузі енергетики.

Якщо дійсно буде дотриманий перший і третій розвиток подій, то це справді допоможе в повній мірі не зіпсувати українсько-німецькі відносини. Важливими також є заяви представників офіційного Берліну про те, що вони налаштовані продовжувати

забезпечувати транзитну роль України для поставок російського газу і докладуть багато зусиль для переговорів щодо договору на транзит газу з Україною на найближчі роки, для того, щоб наша держава не було позбавлена транзиту російського газу та транзитних зборів [4].

Отже, аналізуючи наявний стан справ стосовно «Північного потоку – 2» і зважуючи всі «за» і «проти» цього проекту, розуміємо, що він дійсно може стати на заваді розвитку українсько-німецьких відносин. Бажаючи продовжити будівництво газопроводу, Німеччина ставить під сумнів всю свою критику Росії та підтримку української позиції. Цей проект може покласти край українському транзиту, а гарантій, що навіть по закінченню будівництва газогону Україна не залишиться осторонь і все таки буде потрібна Європі, на жаль, немає. Все що нам залишається сьогодні – це слідкувати за розвитком подій та сподіватись на посилення санкцій з боку тих країн, які розділяють нашу позицію. Міжнародні відносини влаштовані так, що національні інтереси в зовнішній політиці будь-якої країни завжди є пріоритетними, тому політичні лідери головно шукають вигоду для своєї держави, не завжди беручи до уваги наслідки для інших.

Список літератури:

1. Ігри на трубі. Чи добудують «Північний потік – 2» і чим це загрожує Україні? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <https://daily.rbc.ua/ukr/show/igry-trube-dostroyat-severnyu-potok-2-eto-1614021012.html>;
2. «Північний потік – 2» : політика чи бізнес? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <https://tyzhden.ua/World/251478>;
3. Прокіп А. В. Україна та «Північний потік – 2» [Електронний ресурс] / Прокіп А. В., Куса І. О. – 2018. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2-104939909>;
4. Nord Stream 2: Dead in the water despite construction reboot? [Електронний ресурс]. – 2021. – Режим доступу: <https://www.dw.com/en/nord-stream-2-dead-in-the-water-despite-construction-reboot/a-56388253>;

5. Nord Stream 2: Go-ahead for Russian gas pipeline angers Ukraine [Електронний ресурс]. – 2019. – Режим доступу: <https://www.bbc.com/news/world-europe-50247793>;
6. What if Nord Stream 2 is never completed? [Електронний ресурс]. – 2020. – Режим доступу: <https://tsoua.com/en/news/what-if-nord-stream-2-is-never-completed/>

Шабанов М. О.

*кандидат політичних наук,
доцент кафедри політології*

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
м. Одеса, Україна

ПОЛІТИЧНИЙ ВАНДАЛІЗМ У АНАЛІТИЧНОМУ ДИСКУРСІ: СПЕЦИФІКА ТА ОСНОВНІ РИСИ

Вандалізм – явище, яке передбачає зловмисне руйнування або пошкодження культурно-історичних пам'яток, інших матеріальних і культурних цінностей, приватних або суспільних об'єктів майна. Зі сторони правопорушника вандалізм може мати як системний, так і ситуативний характер. Важливим аспектом прояву вандалізму залишається демонстративність акту, його провокативність та рішучість у діях. Акти вандалізму зазвичай мають за мету руйнування чи пошкодження суспільно – значущих та релігійних об'єктів (наприклад, атака вандалів на території Музейного острова стала однією з наймасштабніших в історії післявоєнної Німеччини.[3] Невідомі пошкодили саркофаги, скульптури і полотна XIX століття). Вандалізм репрезентує складні відносини у суспільстві та може бути лише акцентуацією більш глибоких соціальних негараздів та криз. Конфліктна природа вандалізму проявляється на всіх рівнях як під час руйнування пам'яток архітектури, так і під навісного руйнування майна інших осіб.

Більшість дослідників вважають, що термін «вандалізм» походить від назви давньогерманських племен вандалів. Поява та більш широкий вжиток терміну «вандалізм» відноситься до

епохи Великої Французької революції.[6] Вперше термін використаний членом конвенції Генеральних Штатів абатом Анрі Грегуаром.

Концептуалізація проблематики вандалізму передбачає розгляд його у різноманітних наукових дискурсах. Зокрема, аналітика вандалізму у історичному, культурному, соціальному, психологічному та, навіть, етологічному дискурсі. Феномен вандалізм досліджувався такими науковцями як Е. Бейтс, Б. Вебб, П.Вікстрем, Д.Кантер, Р. Берон, А. Гольдштейн, С. Коен, В. Оллен, Д. Фішертаін.

Політичний вандалізм є явищем не в достатній мірі дослідженим та інкорпорованим до наукового політологічного вжитку. В сучасній вітчизняній науці озвучені досить різні позиції відносно сутності, причин та розповсюдженості вандалізму й політичного вандалізму. Так, можна зауважити, що «вандалізм проник практично в усі сфери суспільних відносин, торкнувся усіх прошарків суспільства, тим самим розширивши свою правову природу та вийшовши за межі традиційного юридичного тлумачення. Все більша кількість актів вандалізму через свою жорстокість і цинізм набуває суспільного резонансу, а матеріальні збитки, яких завдають вандали, з кожним роком відчутно зростають» [5, с. 210]. Слід зазначити, що правова природа вандалізму доповнюється політичними акціями, змістом, використанням.[2]

Вандалізм та політичний вандалізм укорінені у суспільних практиках, є девіантною поведінкою. Упродовж століть вандалізм мав навіть ритуальний характер. Саме оформлення зовнішніх умов посприяло активізації проявів політичного вандалізму на сучасному етапі. Так, український дослідник В. В. Базелюк у статті «Вандалізм як явище: сучасні підходи до трактування», наголошує: «На тлі загострення міжконфесійних (релігійних), міжнаціональних конфліктів, зростання ступеня незадоволення умовам праці і життя (соціальним становищем) у світі підвищується і агресія, як наслідок, збільшується кількість актів вандалізму (у різних містах можна помітити розмальовані зупинки, будинки, дошки оголошень тощо)» [1, с.294].

Перепоною проявів політичного вандалізму є громадянська культура та розвиток відповідних інституцій. Так, формування громадянського суспільства – складний процес у взаємодії

багатьох елементів та факторів. Багато з них складаються нелінійно та хаотично у відповідності до ситуативних впливів. Традиційно аналізуються найбільш формальні та показні з них. Прояви політичного вандалізму створюють перепони для розвитку громадянського суспільства, посилюючи напруженість та конфліктогенність у соціально – політичних відносинах, символічних актах, поведінці. Вандалізм часто поширюється у маргінальних суспільних та політичних колах. Сучасний вандалізм має маргіналізовану природу. Політичний маргінал – суто продовження сходження соціального маргінала. Проте він наділений власними автентичними особливостями. Політичний маргінал – постать, що знаходиться на периферії політичного процесу, поза правовими полем та суспільним контролем. Це породження невизначеності політичної позиції. Саме політичні маргінали визначають напрямок політичного розвитку у суто кризові періоди у житті суспільства. В сучасних умовах політична маргінальність представляє собою динамічне явище, яке змінюється поряд з політичним простором, так як кожний новий етап у його розвитку виділяє специфічні критерії даного феномену. Динаміка маргінальності відстежується на політико – психологічному рівні політики.

Слід відзначити, що шлях маргіналізації характеризується: раптовістю; стрімкістю; радикальністю та кардинальністю перетворень; обмеженістю у часі; середнім або низьким рівнем прогнозованості; глибинністю перетворень; важкістю позиціонування за нових умов. Маргіналізація охоплює найбільш нестійкі суспільні утворення. Вона поширюється стрімкими темпами та має широкий спектр проявів. Політичні маргінали часто бойкотують виборчий процес, влаштовують політичні флешмоби, вистави, поширюють протестні рухи. Протест політичних маргіналів носить перманентний характер. Маргінал має ворогів, вони змінюються, але необхідність знаходити об'єкти невдоволення залишається. Політичні маргінали налаштовані на порушення встановлених правил гри у соціумі, а також зміну існуючих обмежень, що структурують політичну взаємодію у громадянському суспільстві. Тобто, маргінали сприймають тиск зі сторони держави та суспільної більшості та протистоять йому. Вони вносять інновації у спектр взаємодій в масштабах сучасного громадянського суспільства.

Феномен має велику кількість різновидів та форм. Так, серед різновидів вандалізму можна виокремити: 1. дослідницький вандалізм, як технологія пізнання, 2. естетичний вандалізм у сенсі нових відчуттів від процесів руйнації чогось визначного (пам'ятник, будівля, скульптура тощо), 3. інструментальний вандалізм, як засіб отримання вигоди, 4. мстивий вандалізм у якості відповіді на образу, 5. зловливий вандалізм, викликаний почуттями ворожнечі й неприязні до людини або соціальної, етнічної, професійної групи тощо [7].

В умовах складних викликів гібридної агресії проти України, прояви політичного вандалізму набувають характеру маніпулятивної зброї. Кожен акт політичного вандалізму має розголос у інформаційних джерелах, привертає до себе увагу суспільства та може бути використаний ворожою пропагандою. Тому державним структурам, інституціям громадянського суспільства та експертній спільноті треба з особливою увагою відноситися до проявів вандалізму та політичного вандалізму. В умовах соціально – політичної турбулентності транзитивного суспільства, нестійких форм політичної поведінки, економічних викликів вандалізм може виступати у ролі провокативного акту [6].

Висновки. Вандалізм як політико – антропологічне явище є виразом неінституційного політичного насилля та ситуативних індивідуальних або групових проявів агресії. Агресія політичних вандалів завжди спрямована на конкретний об'єкт. Акт політичного вандалізму передбачає безпосередню руйнацію або самого об'єкта, або «символічну» руйнацію образу (нанесення образливих написів на скульптуру, яка має політичне значення). Водночас вандалізм має ознаки і елементи політичного перформансу.

Природа політичного вандалізму амбівалентна та глибинно бере початок від біологічних детермінант, потреби в агресії, домінуванні, потягу до руйнації як творчого акту. Свідомий характер політичного вандалізму обумовлений потребами нанести шкоду політичним конкурентам, ідеологіям, політичним міфам, переглянути меморіальну складову культури. Здійснення акту політичного вандалізму наповнене внутрішнім негативним символізмом та проникає до суспільної свідомості, руйнуючи її засади на тривалий час. Політичний вандалізм має багато різних

за спрямованістю напрямків. Вивчення його поотребує застосування міждисциплінарної методології, активного моніторингу соціальних настроїв, проявів непокори й насильства. Сучасний політичний вандалізм розгортається у просторі великого міста, тобто має яскраво виражений урбаністичний характер, є породженням навіть певного набору «квазікультурних» потреб людини.

Список літератури:

1. Базелюк В.В. Вандалізм як явище: сучасні підходи до трактування / В.В. Базелюк //Юридичний науковий електронний журнал. – 2020. – № 3. С. 292–294
2. Бочарова К. А. Вандалізм як прояв агресивної протиправної поведінки / К.А. Бочарова // Юридичний вісник України. – 2015. – № 13. – С. 16–17.
3. Бочарова К. А. Латентність злочинів, пов'язаних з вандалізмом (за результатами кримінологічного дослідження) / К. А. Бочарова // Сучасна кримінологія: досягнення, проблеми, перспективи: матеріали Міжнар. наук. конф., присвяч. 50-річчю кафедри кри-мінології та кримінально – виконавчого права (Харків, 9 грудня 2016 р.). – Харків : Право. – 2016. – С. 210–212.
4. Васильченко О. Громадська думка і суспільні настрої / О. Васильченко // Релігія та соціум. – 2011. – № 1 (5). С. 198–205
5. Доброскок А. Ю. Загальні засади класифікації основних детермінант вандалізму / А. Ю. Доброскок // Прикарпатський юридичний вісник. 2017. – Вип. 1.Том 2. – С. 210–216
6. Карабущенко П.Л. Вандализм как культурно – исторический феномен. Гуманитарные исследования. – 2011. – № 4(40). С. 12–21.
7. Любченко А.О. Савельева Н. М. С 69 Соціальні проблеми і профілактика вандалізму: навч. посіб. [для студ. імагістр. спецтей «Соц. робота» і «Соц. педагогіка»] / А. О. Любченко, Н. М. Савельева. – Полтава : ПНПУ, 2018. – 75 с

НОТАТКИ

НОТАТКИ

НОТАТКИ

Громадська організація
«Львівська фундація суспільних наук»

ЗБІРНИК ТЕЗ НАУКОВИХ РОБІТ
учасників міжнародної
науково-практичної конференції

«СУЧАСНІ НАУКОВІ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПРЕДСТАВНИКІВ СУСПІЛЬНИХ НАУК –
ПРОГРЕС МАЙБУТНЬОГО»

26–27 березня 2021 р.

Видавник – ГО «Львівська фундація суспільних наук»
Адреса кореспонденції: 79000, м. Львів, а/с 6153
Електронна пошта: office@s-sciencefoundation.lviv.ua
Сайт: www.s-sciencefoundation.lviv.ua Т: +38 066 789 82 07
Підписано до друку 29.03.2021 р. Здано до друку 30.03.2021 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Цифровий друк. Ум.-друк. арк. 5,35.
Тираж 50 прим. Зам. № 3003-21.